Aleg. 73.

Sprawozdanie

i wnioski Wydziału krajowego w przedmiocie akcyi pomocniczej z powodu katastrofy powodziowej w r. 1884.

Wysoki Sejmie!

Kraj nasz z powodu swych niekorzystnych warunków geograficznych i klimatycznych nawiedzany niemal corocznie nieurodzajami i wylewami rzek, dotknęła w czerwcu roku bieżącego wyjątkowo straszna katastrofa powodziowa, która rozmiarami swymi prześcignęła wszystkie pamiętne dotąd klęski elementarne. W skutek kilkudniowych deszczów wezbrały na dniu 18. do 22. czerwca r. b. rzeki: Wisła z dopływami szczególnie Karpackimi, jak Białka, Sola z Żylcą i Koszarawą, Skawa ze Stryszawką i Skawicą, Skawinka, Raba ze Stradomką, Krzyworzeką i Krzczonówką, Uszwica, Dunajec z Białą, Łososiną, Kamienicą i Popradem, Wisłoka z Wielopólką, Ropą i Jasiółką, Łęg, San z Wisłokiem, Mleczką, Lubaczówką, Szkłem, Wisznią, Wiarem i Osławą, — tudzież Dniester z pobocznicami: Strwiąż, Błożewka, Wereszczyca, Bystrzyca, Tyśmienica, Nieżachówka, Stryj z Oporem, Bereznica, Swica z Sukielem, Łomnica, Łukwa, obydwie Bystrzyce z Woroną i Strymbą, wreszcie Gniła Lipa wraz z mniejszymi potokami górskimi do takiej wysokości, która przewyższyła wysoki stan wody rzek zachodniogalicyjskich z r. 1867.

Dzikie potoki górskie pozrywały w gwałtownym swym biegu grunta nadbrzeżne, podmuliły i poderwały usuwiste stoki gór z drzew ogołoconych, poprzerywały komunikacye, pozasypywały kamieniami grunta uprawne a unosząc ze sobą kamienie i żwir, przyczyniły się w wysokim stopniu do powiększenia rozmiarów powodzi na podgórzu i w dolinach Wisły i Dniestru, oraz wpadających do nich większych dopływów, gdzie wody, przerywając tamy i niszcząc budowle ochronne, zalały całe mile kwadratowe najżyźniejszych gruntów uprawnych, pozrywały lub uszkodziły tysiące domów mieszkalnych i zakładów wodnych, zniszczyły plony na krociach tysięcy morgów gruntów, podkopując egzystencyę przeszło dziewięćdziesięciu tysięcy rodzin włościańskich.

Klęska ta jest tem groźniejszą, ile że w kraju naszym, prawie wyłącznie rolniczym, źródło bogactwa i podstawę bytu ludności stanowi gospodarstwo rolne, a powódź czerwcowa właśnie przed samymi zbiorami zniszczyła do szczętu plony, które w tym roku obfite obiecywały żniwo.

Wobec takiego ogromu nieszczęścia, ludzie serca i czynu nie zwlekali z niesieniem pomocy ludności, której mieniu a nawet życiu zagrażała powódź. Po nadejściu pierwszych wiadomości o klęsce w drodze telegraficznej — gdyż inne komunikacye zostały poprzerywane — zawiązał się na dniu 21. Czerwca komitet ratunkowy w Krakowie dla zachodniej części kraju, gdzie Wisła z pobocznicami najpierw wylała; na dniu 23. Czerwca takiż komitet pomocy dla całego kraju we Lwowie, w ślad zaś za tymi dwoma komitetami zawiązanymi w obu miastach stołecznych powstały w całym kraju komitety powiatowe bądź to dla niesienia pierwszej pomocy ludności w okolicach dotkniętych powodzią, bądź też dla zbierania składek w powiatach, które klęska oszczędziła.

Odwołanie się komitetów oraz władz krajowych do ofiarności publicznej w drodze zbierania składek, na co Prezydyum Namiestnictwa z uznania godnym pospiechem zezwoliło, odniosło pożądany skutek, gdyż okolice nie nawiedzone katastrofą, mimo niepomyślnego stanu materyalnego pospieszyły z hojnymi datkami, których użyto na zaopatrzenie nieszczęśliwych powodzian w najpotrzebniejsze środki do życia, jak chleb, sól i odzienie. Między wszystkiemi jednak datkami jaśnieje wspaniałomyślna ofiara, dar prawdziwie cesarski Najjaśniejszego Pana, który w troskliwości i życzliwości Swojej dla naszego kraju przeznaczył dla dotkniętych powodzią sumę 20.000 zł., a następnie zaś po otrzymaniu wiadomości o powtórnej klęsce powodzi, jaka z końcem Lipca nawiedziła wschodnią część kraju, nadesłał na ten cel dalszą sumę 4.000 zł. w. a.

Z hojnymi datkami pospieszyli również Najjaśniejsza Pani, Najdostojniejsi Cesarzewiczostwo, oraz inni Najdostojniejsi Członkowie Cesarskiego Domu.

Wydział krajowy z wdzięcznością podnosi na tem miejscu poświęcenie i zasługi komitetów pomocy, a szczególnie członków krakowskiego komitetu koło ratowania życia i mienia ludności w powiatach nadwiślańskich, bezinteresowność krajowych towarzystw kolejowych, które zajęły się bezpłatnym przewozem żywności, nasion i soli, objawy sympatyi ze strony dziennikarstwa zagranicznego, należącego nawet do obozów politycznych nam przeciwnych, wreszcie ofiarność publiczną w innych krajach koronnych monarchii, gdzie na wezwanie politycznych władz krajowych zajęto się składkami dla ofiar w naszym kraju.

Ponieważ zachodnia część kraju najbardziej ucierpiała w skutek wylewów i z tego powodu potrzebowała znaczniejszej pomocy doraźnej, przeto Wydział krajowy uważał za konieczne zasilić fundusze składkowe krakowskiego komitetu pomocy i na odnośne podanie wyasygnował rozporządzeniem z d. 27. Czerwca r. b. l. 31.456 z funduszu krajowego temu komitetowi zasiłek w wysokości 10.000 zł. w. a.

Co do użycia kwoty powyższej, oraz funduszów zebranych w drodze składek tak przez komitet krakowski, który tylko do połowy Lipca funkcyonował, jak i krajowy komitet pomocy we Lwowie, który skończył swą działalność 18. Września r. b. przekazując fundusze Wydziałowi
Aleg. I. i 2. krajowemu, odwołuje się Wydział krajowy na dołączone wykazy.

Po dostarczeniu najniezbędniejszej pomocy w okolicach najbardziej zagrożonych powodzią i zaopatrzeniu ludności dotkniętej klęską w najpotrzebniejsze środki do życia, rozpoczęło się zadanie Wydziału krajowego, by obmyśleć środki dążące do trwałego zasłonięcia ludności przed zgubnymi skutkami katastrofy.

W obec wyjątkowo wielkiego nieszczęścia było jasnem, że tak kraj, jak i państwo, mają obowiązek nietylko niesienia pomocy doraźnej dla ocalenia ludności i całych gospodarstw mniejszych od zupełnej ruiny, lecz także przygotowania potrzebnych zarządzeń dla zabezpiecze-

nia ludności na przyszłość przed tak często powtarzającemi się klęskami powodziowemi. W tych też dwóch kierunkach Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć w następnem Wysokiemu Sejmowi wnioski dotyczące przeprowadzenia akcyi pomocniczej.

I.

I. Celem skonstatowania rozmiarów katastrofy i zastósowania do nich środków pomocy, rozesłał Wydział krajowy na pierwszą wiadomość o klęsce telegraficzne wezwanie do wszystkich Wydziałów powiatowych o przedstawienie szkód powodzią wyrządzonych. Gdy zaś nadchodzące relacye okazały się w wielu punktach niedostatecznemi, przeto ażeby uzyskać szczegółowe daty potrzebne do przedstawienia wedle możności dokładnego i szczegółowego rozmiaru klęski, wystosował Wydział krajowy pod d. 26. Czerwca r. b. do L. 31.491 ponowne wezwanie do Wydziałów powiatowych o przedłożenie dat odnoszących się do szkód wyrządzonych przez wylewy wód komunikacyom powiatowym i gminnym, następnie zaś rozesłał pod d. 4. Lipca r. b.
Aleg. 3. l. 33.561 dołączony ·/. okólnik do Reprezentacyj powiatowych, którym zażądał oprócz wykazu szkód zrządzonych w budowlach, zabranych gruntach i zniszczonych plonach rolnych, także skonstatowania potrzeby pomocy, jakiej należałoby udzielić okolicom nawiedzonym wylewami dla wyżywienia ludności do zbiorów przyszłorocznych, przezimowania inwentarza żywego, uskutecznienia zasiewów, przywrócenia komunikacyj powiatowych i gminnych, oraz wykonania ochronnych budowli wodnych nie cierpiących zwłoki.

Nadesłane przez Wydziały powiatowe sprawozdania przedstawiają obraz prawdziwie zastraszający tegorocznej klęski powodziowej.

Wylewy rzek dotknęły 52 powiatów, a więc przeszło 2/3 części kraju, wyrządziły
Aleg. 4. szkody według dołączonego wykazu ·/. w 2.699 gminach i obszarach dworskich z ludnością 1,620.221 i zrujnowały 95.608 gospodarstw z liczbę 396.183 członków rodzin.

Powódź zalała 39·19 mil kwadratowych czyli 391.943 morgów gruntów uprawnych, zabrała lub zburzyła 3.541 budynków w wartości 232.120 zł., zerwała 4.697 morgów najżyźniejszych pól nadbrzeżnych, które już bezpowrotnie przepadły dla gospodarstwa krajowego w wartości 612 358 zł. i zasypała piaskiem lub żwirem obszar 9.000 morgów gruntów, które już nada nie będą zdatnymi pod uprawę, albo z wielkim tylko nakładem mogą być do stanu pierwotnej produktywności przywrócone.

Szkody wykazane przez Wydziały powiatowe w zabranych lub uszkodzonych domach i zakładach wodnych, w zerwanych lub zasypanych żwirem gruntach, w zniszczonych lub uszkodzonych prywatnych budowlach wodnych, wreszcie w plonach rolnych wynoszą w 52 powiatach

i mieście Krakowie	11,811.588 zł.
w komunikacyach powiatowych i gminnych w 50 powiatach . . .	437.456 „
szkody na drogach krajowych	105.934 „
szkody na gościńcach państwowych i drogach strategicznych, wedle wykazu udzielonego Wydziałowi krajowemu przez Prezydyum c. k. Namiestnictwa .	113.759 „
szkody w rządowych budowlach wodnych, na rzekach Przemszy, Sole, Wiśle, Dunajcu, Wisłoce, Sanie i Dniestrze	180.500 „
szkody w konkurencyjnych budowlach ochronnych (wałach) na Wiśle i dopływach	87.536 „
szkody na kolejach żelaznych: Karola Ludwika, Tarnowsko-Leluchowskiej — Przemysko-Łupkowskiej, Albrechta, Dniestrzańskiej i Czerniowieckiej, wedle wykazów przedłożonych przez Dyrekcye tych kolei, oraz na przestrzeniach Żywiec-Zwardoń, Żywiec-Nowy Sącz, Grybów-Zagórz i Stanisławów-Husiatyn kolei transwersalnej wedle wykazu przedsiębiorstwa budowy .	997.261 „
Ogółem . . .	13,734.034 zł.

Najsrożej dotkniętym został klęską powiat Brzeski, który poniósł szkodę na 1,150.663 zł. w. a.; od pół miliona do jednego miliona zł. w. a. poniosło szkody 7 powiatów: Przemyśl, Jarosław, Wadowice, Mielec, Dąbrowa, Tarnobrzeg i Bochnia; od cwierć do pół miliona zł. wynoszą szkody w 11 powiatach; Tarnów, Żydaczów, Łańcut, Drohobycz, Pilzno, Kraków, Jasło, Rzeszów, Wieliczka, Grybów, Sambor; wyżej stu tysięcy do ćwierć miliona zł. poniosło szkody 13 powiatów, z tych Bialski blisko ćwierć miliona; w pozostałych zaś 20 tylko powiatach wynoszą szkody niżej sumy 100.000 zł. w. a. w każdym.

Jakkolwiek zatrważające są cyfry powyżej podane, to jednak nie obejmują one wszystkich szkód tegoroczną powodzią rzeczywiście wyrządzonych. Cały szereg bowiem górskich ubogich powiatów z powodu braku sił technicznych i administracyjnych, nie był w stanie ani w części dokładnie skonstatować rozmiarów klęski, wiele zaś powiatów nie wykazało wcale szkód w lasach i materyale drzewnym zabranym powodzią kupcom i właścicielom tartaków, które to szkody dosięgają wartości krociowych; również nie wykazano szkód na wszystkich kolejach, a w szczególności na przestrzeni Oświęcim-Podgórze i Skawina-Sucha.

Nadto okazało się w wielu okolicach przy zbiorach, że zasiewy, na których woda w czasie powodzi dłuższy czas stała, a które przy likwidacyi szkód uważano jako nieszkodliwe, nie wydały żadnego plonu i musiały być na ściółkę skoszone, co sumę szkód powodziowych jeszcze bardziej podnosi.

Tak np. w relacyi dodatkowej Wydział powiatowy w Krakowie donosi, że rzeczywista suma szkód w tym powiecie dwa razy jest większą, aniżeli suma początkowo skonstatowana, a w dołączonym wykazie szkód zamieszczona.

Wreszcie, z wyjątkiem powiatów Buczackiego i Podhajeckiego, w wykazie tym nie są jeszcze wcale objęte szkody wyrządzone powtórnym wylewem Sanu i Dniestru z dopływami, jaki kraj nasz z końcem Lipca b. r. nawiedził i dopiero co po czerwcowej powodzi świeżo z pomocą komitetów krajowych i Rządu dokonane zasiewy do szczętu zniszczył.

II. Skoro z nadsyłanych tak przez c. k. Starostwa jak i Wydziały powiatowe relacyj można było przynajmniej w przybliżeniu ocenić ogrom nieszczęścia, wydanem zostało Cesarskie rozporządzenie z d. 28. Lipca 1884 r. dz. u. p. Nr. 130, które przyznało z funduszów państwowych na wsparcie potrzebującej pomocy ludności w okolicach naszego kraju powodzią dotkniętych kwotę 440.000 zł. w. a. na rozdanie bezzwrotnych zapomóg, 60.000 zł. w. a. bezzwrotnego zasiłku na zakupno soli spiżowej, na utrzymanie bydła i zapobieżenie zaraźliwym chorobom zwierzęcym, oraz zaliczkę zwrotną w sześciu równych ratach rocznych w wysokości 300.000 zł. w. a., mającą się udzielić gospodarzom wiejskim na zakupno nasion na zasiewy ozime pod gwarancyą funduszu krajowego, którą to porękę daną tymczasowo imieniem kraju przez Wydział krajowy raczył Wysoki Sejm zatwierdzić uchwałą z dnia 9. Września r. b.

Rozdział powyższej zaliczki na zasiewy ozime między poszczególne powiaty potrzebujące pomocy, zadecydowanym został przez Prezydyum Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym na konferencyi wspólnej d. 13. i 14. sierpnia r. b., w której ze strony Wydziału krajowego wzięli udział: Marszałek krajowy oraz dwóch członków tegoż Wydziału, Władysław hr. Badeni i Dr. Józef Wereszczyński.

Za podstawę przy rozdziale służyły wykazy potrzeb przedłożone przez c. k. Starostwa i Wydziały powiatowe. Ponieważ jednak Starostwa wykazały kwotę na zasiewy potrzebną w wysokości 501.349 zł. w. a., Wydziały zaś powiatowe sumę większą, bo 815.397 zł. w. a., zatem kwoty te musiały w obec przyzwolonej zaliczki państwowej uledz znacznej redukcyi, która zresztą znajduje swoje usprawiedliwienie w tej okoliczności, że kwoty podane przez Wydziały powiatowe obejmują potrzebę tak na zasiewy ozime jak i jare, podczas gdy przyznana suma 300.000 zł. w. a. przeznaczoną została tylko na zasiewy ozime. Gdy się zaś uwzględni, że nasza ludność włościańska daleko więcej uprawia jarzyn, aniżeli ozimin, to wysokość udzielonej zaliczki państwowej można uważać jako mniej więcej odpowiednią dla naszych stosunków.

Ze względu na ewentualność, że w czasie siewu mogą się jeszcze zgłosić o wsparcie potrzebujący pomocy a zasługujący na szczególniejsze uwzględnienie gospodarze wiejscy, jak właściciele mniejszych posiadłości tabularnych, lub dzierzawcy, rozdzielono na dniu 13. Sierpnia r. b. na razie między 28 powiatów kwotę . . . . 217.100 zł.
między te powiaty, co do których tak Starostwa jak i Wydziały powiatowe zgodne przedłożyły relacye; po przeprowadzeniu zaś bliższego dochodzenia przez Starostwa przyznało Prezydyum Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym dalsze zaliczki następnym powiatom:

1) Bialskiemu	10.000 zł.
2) Buczackiemu	600 „
3) Chrzanowskiemu (dodatkową zaliczkę)	3.000 „
4) Drohobyckiemu	1.000 „
5) Przemyskiemu (dodatkową zaliczkę)	5.000 „
6) Staromiejskiemu	2.000 „
7) Wielickiemu	10.000 „
8) Żydaczowskiemu (dodatkową zaliczkę dla gminy Rozwadów zniszczonej pożarem)	600 „
Ogółem	249.300 zł.

Wydział krajowy nie otrzymał jeszcze dotychczas z Prezydyum Namiestnictwa zawiadomienia o wyasygnowaniu zaliczek dla dalszych dwóch powiatów, których reprezentacye zażądały pomocy na dokonanie zasiewów, mianowicie Myślenickiego i Niskiego.

Zaliczka powyższa, której rozdział między powiaty uwidoczniono w dołączonem zestawieniu ⁒. przeznaczoną jest przedewszystkiem dla właścicieli gruntów włościańskich. **Aleg. 5.**

Oprócz wykazanej kwoty 249.300 zł. wyasygnowało już Prezydyum Namiestnictwa, w skutek podań gorąco popartych przez Wydziały powiatowe, na wniosek Wydziału krajowego następne zaliczki dla właścicieli lub dzierzawców mniejszych obszarów dworskich potrzebujących niezbędnie pomocy, mianowicie:

1) w powiecie Bocheńskim	5.489 zł.
2) „ Pilźnieńskim	9.000 „
3) „ Sanockim	765 „
4) „ Tarnowskim	1.400 „
Ogółem	16.654 zł.

Nadto oczekiwać należy wkrótce dalszej asygnaty zaliczek dla dwóch obszarów dworskich:

w powiecie Mieleckim (Przykop)	1.500 zł.
i w powiecie Bocheńskim	3.356 „
razem	4.856 zł.

w skutek czego z całej przyznanej zaliczki 300.000 zł. pozostanie do dyspozycyi tylko 29.190 zł. w. a. Z tej reszty będą mogli być obdzieleni właściciele i dzierżawcy mniejszych obszarów dworskich, których podania wpłynęły już w znacznej liczbie do Wydziału krajowego, załatwionemi zaś zostaną dopiero po przedłożeniu wniosków ze strony Reprezentacyj powiatowych co do obszaru roli, jaki petenci zamierzają zasiać oziminą.

Ponieważ Prezydyum Namiestnictwa, komunikując decyzyę swą co do przyznania zaliczek na zasiewy ozime poszczególnym powiatom, zażądało od Wydziału krajowego odezwą z dnia 13. Sierpnia 1884. do l. 7.722/pr. ustanowienia delegatów krajowych w każdym powiecie do rozdziału tych zaliczek, przeto Wydział krajowy poruczył ten mandat dołączonem ⁒. rozporządzeniem z dnia 18. Sierpnia r. b. l. 42.857 Prezesom dotyczących Rad powiatowych, jako **Aleg. 6.**

najlepiej obznajomionym ze stosunkami i potrzebami powiatów. Równocześnie zawiadomił Wydział krajowy o dokonanym rozdziale zaliczek okólnikiem z tej samej daty interesowane Wydziały powiatowe, podając im do wiadomości nominacye delegatów krajowych.

Tak delegatom jak i Wydziałom powiatowym udzielił Wydział krajowy w odpisie przesłany mu okólnik Prezydyum Namiestnictwa do odnośnych Starostw z d. 15. Sierpnia 1884. l. 7.677/pr. objaśniający postępowanie przy udzielaniu zaliczek wraz z formularzami skryptu dłużnego, oświadczenia zezwalającego na intabulacyę prawa zastawu na rzecz funduszu krajowego dla pożyczonej kwoty i protokołu obejmującego zestawienie udzielonych pożyczek w poszcze-
Al. 7., 8, 9. i 10. gólnych gminach. ·/.

Bliższych szczegółów dotyczących wyniku rozdziału państwowej pożyczki bezprocentowej na zasiewy ozime, Wydział krajowy nie może jeszcze przedłożyć Wysokiemu Sejmowi, gdyż czynność ta w powiatach po części nie jest jeszcze ukończoną, a sprawozdania w tym przedmiocie przedłożyło zaledwie kilka powiatów.

III. Z przeznaczonej §. 2. Cesarskiego rozporządzenia z dnia 28. Lipca r. b. państwowej zapomogi bezzwrotnej w kwocie 440.000 zł. w. a., przyznało Prezydyum Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym na konferencyi dnia 13. i 14. Sierpnia r. b. zasiłki na roboty publiczne celem dostarczenia zarobku ludności dotkniętej klęską, następnym powiatom:

1. Bocheńskiemu		
na rekonstrukcyę dróg z szczególnym uwzględnieniem drogi Ujście-Niepołomice .		3.000 zł.
2. Brzeskiemu		
a) na naprawę wałów nad Uszwicą	6.000 zł.	
b) „ budowę drogi Słotwina-Szczurowa	4.000 „	
c) „ „ „ Bogumiłowice-Radłów	4.000 „	
d) „ „ „ Zakliczyn-Tarnów	800 „	14.800 „
3. Dąbrowskiemu		
na budowę drogi z Ujścia jezuickiego do Szczucina, oraz ochronne budowle wodne, jak podwyższenie wałów na Wiśle i budowle tamtejszej spółki wodnej .		15.000 „
4. Dobromilskiemu		
na naprawę dróg		4.000 „
5. Jarosławskiemu		
a) na rekonstrukcyę i budowę dróg Wysocko-Radymno i Jarosław-Sieniawa	3.500 zł.	
b) na resztę dróg	1.500 „	
c) na przekop Wiszni	4.000 „	9.000 „
6. Jasielskiemu		
na rekonstrukcyę zniszczonej wylewem drogi Niegłowice-Dębowiec . . .		4.000 „
7. Krakowskiemu		
na budowle wodne (spuszczenie z pól wody pozostałej z powodzi) . . .		3.000 „
8. Łańcuckiemu		
na naprawę drogi Łańcut-Leżajsk		2.000 „
9. Mieleckiemu		
a) na naprawę i uzupełnienie wałów nad Wisłą i Wisłoką . .	20.000 zł.	
b) dla spółki wodnej dla regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską	6.000 „	
c) na regulacyę Brnia starego	3.000 „	
d) na naprawę i budowę dróg z szczególnym uwzględnieniem drogi Bugaj-Otałęż	11.000 „	40.000 „

10. Niskiemu		
a) na budowę drogi Rudnik-Krzeszów	3.000 zł.	
b) „ „ „ Rudnik-Ulanów	2.000 „	5.000 zł.
11. Pilznieńskiemu		
na naprawę dróg		1.500 „
12. Rohatyńskiemu		
na budowę dojazdu od drogi krajowej do stacyi w Bursztynie		2.000 „
13. Ropczyckiemu		
na rekonstrukcyę dróg		2.400 „
14. Rudeckiemu		
na rekonstrukcyę dróg a szczególnie drogi Koniuszki-Hordynia . . .		2.000 „
15. Rzeszowskiemu		
na budowę wałów nad Jasionką		2.000 „
16. Sanockiemu		
na przekop Sanu z Hłomczy		10.000 „
17. Stanisławowskiemu		
na budowę i rekonstrukcyę dróg a szczególnie drogi powiatowej Halicz-Podhajce		5.000 „
18. Staromiejskiemu		
na regulacyę potoku Niedzielnianki		500 „
19. Tarnobrzeskiemu		
a) na naprawę wałów na Wiśle	20.000 zł.	
b) na budowę drogi Tarnobrzeg-Majdan	3.000 „	23.000 „
20. Tarnowskiemu		
na budowę dróg powiatowych Bogumiłowice-Radłów, Tarnów-Zakliczyn i Bobrowniki-Bogumiłowice, tudzież na oczyszczenie kanału Niedomickiego i budowę wałów na Dunajcu		12.000 „
21. Wielickiemu		
na budowle ochronne na Wiśle i Skawince, tudzież na rekonstrukcyę drogi z Wieliczki do Myślenic		6.000 „
22. Żywieckiemu		
na budowle wodne na rzece Sole i Koszarawie		3.000 „
łącznie . . .		169.200 zł.
ponieważ zaś kwota wówczas do dyspozycyi będąca wynosiła tylko . .		315.000 „
pozostała tedy na cele w §. 2. Cesarskiego rozp. wskazane, reszta . . .		145.800 zł.

Co do zapomóg rozdanych przez c. k. Namiestnictwo tak z funduszów przyzwolonych Ces. rozporządzeniem jak i datków zebranych w drodze składek do dnia 13. Sierpnia r. b., na żywność, zasiew lub też roboty publiczne okolicom powodzią nawiedzonym, powołuje się Wydział krajowy na dołączony wykaz. Aleg. II.

Jak z jednej strony kraj z wdzięcznością przyjął cesarskie rozporządzenie z d. 28. Lipca r. b tak z drugiej strony Wydział krajowy zaznaczyć musi, że środki przyzwolone z funduszów państwowych rzekomem rozporządzeniem tylko w części do złagodzenia skutków katastrofy przyczynić się mogą i jak to już z charakteru i treści tego zarządzenia wypływa, tylko dla tymczasowego wspomożenia ludności dotkniętej powodzią aż do czasu zebrania się Wysokiej Rady Państwa obliczone być mogły.

Ażeby tysiące gospodarstw uchronić od zupełnego upadku, a kraj od wielkiego przesilenia ekonomicznego, konieczną jest dalsza i to wydatniejsza pomoc dla powodzian. Najjaskraw-

szą lustracyą tej potrzeby są cyfry wykazane przez Reprezentacye powiatowe. I tak, wedle
Aleg. 12. dołączonego wykazu ·/. suma potrzeb na wyżywienie zagrożonej głodem ludności do zbiorów przyszłorocznych oraz przezimowanie inwentarza żywego do przyszłej wiosny, dosięga kwoty 2,332.282 zł. w. a.; zapomogi żądane przez gminy, konkurencye i powiaty na rekonstrukcyę zburzonych wylewami dróg i mostów powiatowych i gminnych, tudzież na naprawę poprzerywanych wałów i wykonanie nagłych budowli ochronnych celem zabezpieczenia gruntów nadbrzeżnych od dalszego podmulania i obrywania lub zatopienia przy najbliższym wyższym stanie wody, dochodzą do sumy 1,068.670 zł.; suma zaliczek wreszcie potrzebnych do uskutecznienia zasiewów ozimych i jarych dla samej tylko ludności włościańskiej wynosi 815.397 zł. Nie można także zupełnie pominąć tych właścicieli i dzierżawców mniejszych obszarów dworskich, którym powódź zabrała zboża, paszę i karmę, a którzy zostawieni wyłącznie własnym siłom, narażeni byliby na ruinę majątkową.

Tytułem pomocy doraźnej otrzymały wprawdzie okolice nawiedzone klęską, obok zasiłków rozdanych przez krajowe komitety pomocy, zapomogę przyznaną ces. rozporządzeniem, w porównaniu jednak z wykazaną potrzebą okazuje się konieczność przyjścia w pomoc ludności celem uratowania od głodu ofiar powodzi i przezimowania inwentarza żywego dalszym zasiłkiem krajowym i państwowym udzielonym bądź to w formie zapomogi bezzwrotnej, bądź też zapomogi na roboty publiczne dla dostarczenia zarobku. Z uwagi, że kraj, który znękany ciągłemi klęskami elementarnemi, a świeżo dotknięty tak straszną katastrofą nie będzie w stanie w roku przyszłym przyjść w dostatecznej mierze w pomoc mieszkańcom, zwłaszcza, że wskutek powodzi fundusz krajowy obok wydatków, jakich wymaga rekonstrukcya uszkodzonych przez powódź dróg i mostów krajowych, wielkie musi ponieść ofiary na budowle ochronne na tych rzekach, których regulacya w skutek ostatnich wylewów stała nieodzowną koniecznością, Wydział krajowy wyraża zdanie, że kraj ma prawo odwołać się do Państwa, które jedynie może w tem strasznem nieszczęściu udzielić krajowi skutecznej pomocy. Wydział krajowy nie zapoznaje przytem trudnego położenia Skarbu Państwa; dlatego też, jakkolwiek wykazana potrzeba zapomóg bezzwrotnych przewyższa sumę półtora miliona, przedkłada Wysokiemu Sejmowi w swym końcowym wniosku IV. propozycyę wyjednania w drodze konstytucyjnej ze Skarbu Państwa bezzwrotnej zapomogi na wyżywienie ludności i przezimowanie inwentarza w wysokości tylko 300.000 zł. upraszając Wysoki Sejm o upoważnienie do udzielenia na ten cel z funduszu krajowego zapomóg bezzwrotnych do wysokości 200.000 zł.

Obok tego należy mieć na względzie, ażeby pola spustoszone powodzią mogły być zasiane w rozmiarach corocznych zasiewów, na który to cel zażądały Wydziały powiatowe kwotę 815.397 zł. Ponieważ Ces. rozporządzenie przyznało już dla naszego kraju na zasiewy ozime zaliczkę w wysokości 300.000 złr. w. a., z której z powodu zaoszczędzeń poczynionych szczególnie w powiatach wschodnich galicyjskich można będzie zarezerwować do wiosny roku przyszłego około 30.000 zł., zatem w przypuszczeniu, że zasiewy wiosenne wynoszą u ludności włościańskiej $^{3}/_{5}$ całorocznych zasiewów, Wydział krajowy mniema, że udzielenie zaliczki na zasiewy jare w wysokości 35.000 zł. niezawodnie okaże się potrzebnem. W tym celu przedkłada Wydział krajowy w swym IV-ym wniosku Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia odnośną rezolucyę, — wzywającą Wysoki Rząd do wyjednania z c. k. Skarbu państwa dalszej zaliczki w powyższej wysokości 350 000 zł. na warunkach określonych powołanem Ces. rozporządzeniem.

II.

Przedstawiwszy wys. Sejmowi obraz katastrofy i potrzebę udzielenia ofiarom powodzi pomocy doraźnej w szerszych rozmiarach dla możliwego złagodzenia skutków tego wielkiego

nieszczęścia, Wydział krajowy podnieść musi daleko donioślejszą sprawę, która właśnie w skutek tej strasnej katastrofy przybrała pierwszorzędne dla kraju znaczenie, sprawę **regulacyi rzek** celem zabezpieczenia ludności na przyszłość od tak często powtarzających się klęsk powodziowych. Bezzwłoczne podjęcie akcyi w tym kierunku i to na większą skalę, o co dopominał się u wys. Rządu tak Wydział krajowy jak i Koło posłów polskich w wysokiej Radzie państwa w licznych memoryałach, a wysoki Sejm w kilkakrotnych rezolucyach, stało się w obec świeżej klęski, która pochłonęła kilkanaście milionów zł. wartości dorównywujących prawie sumie nakładów potrzebnych na regulacyę rzek, nieodzowną koniecznością, jeżeli kraj nie ma być nadal narażony na podobne katastrofy, sprowadzające progresywny upadek ekonomiczny. Konieczność systematycznej regulacyi wód w naszym kraju odczuwa ludność tak głęboko, a żądania akcyi na tem polu tak są powszechne, że Wydział krajowy uważa za zbyteczne potrzebę tejże w obec wysokiego Sejmu szerzej uzasadniać. Wydział krajowy z góry już zaznacza, że same tylko roboty regulacyjne w dolnym biegu rzek, jak korekcye przez wykonanie przekopów, ubezpiepieczenia brzegów i obwałowania bez równoczesnego przeprowadzenia robót górskich są niedostateczne. Regulacye bowiem w dole przeprowadzane za pomocą korekcyi powiększają wprawdzie spady rzek i przyspieszają tem samem odpływ wód na przestrzeniach rzek, gdzie wykonano regulacyę, w skutek jednak zwiększonej chyżości wody doprowadzają większą ilość wody, namułu, piasku i żwiru do głównych recypientów (u nas Wisły i Dniestru) i mogą być powodem jeszcze większych katastrof powodziowych. Zastraszającym dowodem takich jednostronnych robót regulacyjnych były w ostatnich dziesięcioleciach wylewy rzek we Francyi i Węgrzech, na których właśnie wykonano tylko roboty regulacyjne w ich dolnym i środkowym biegu. Dla tego też najpierw we Francyi a po klęsce powodziowej w r. 1882. także w Tyrolu, zaczęto oprócz budowl ochronnych i regulacyjnych w dole przeprowadzać — systematyczne roboty górskie u źródeł rzek celem powstrzymania wody i rumowiska w górach, mianowicie budowę zapór i płotków na dzikich potokach górskich dla zatrzymania kamieni i złamania siły prądu wody, a tem samem ustalenia stoków górskich i zabezpieczenia ich od podmulania, odwodnienie stoków górskich dla zapobieżenia usuwania się tychże, wreszcie zadarnienie i zalesienie nagich gór dla zatrzymania jak największej ilości wody opadowej w górskiem dorzeczu rzek.

Korzyści, jakie z tych budowli i kultur wynikają, są podwójne: raz dla ochrony gruntów w skutek zmniejszenia ilości wody przy wysokich stanach zmniejszenie wylewów, a powtóre dla żeglugi i spławu w skutek zasilenia rzek większych (spławnych) potokami górskimi doprowadzającymi po wykonaniu robót górskich ciągle wodę, nawet w czasie posuchy. Nie potrzeba nadmieniać, jak korzystnie przytem takie roboty górskie wpływają na złagodzenie klimatu i uregulowanie wilgoci w gruntach nadbrzeżnych.

Ze względu na ważność tych robót uchwaliły Izby francuskie najnowszą ustawę z dnia 4. Kwietnia 1882. o przywróceniu i utrzymywaniu gruntów górskich, a po naocznem zwiedzeniu i przekonaniu się o skuteczności robót górskich w południowej Francyi ze strony Jego Ekscelencyi p. Ministra rolnictwa, co szczegółowo przedstawił uczestnik wycieczki, profesor akademii rolniczej w Wiedniu Dr. Artur br. Seckendorff w klasycznem swem dziele o zabudowaniu potoków dzikich, oraz zalesieniu i zadarnieniu gruntów górskich, przyszła także i u nas do skutku wielce doniosła ustawa z d. 30. Czerwca 1884. dz. u. p. Nr. 117. o środkach dla nieszkodliwego odprowadzania wód górskich, która w wysokim stopniu ułatwia systematyczne przeprowadzenie robót ochronnych i regulacyjnych na całych przestrzeniach rzek.

W uznaniu też tej wielkiej doniosłości robót górskich, przyznaje państwowa ustawa melioracyjna z d. 30. Czerwca 1884. dz. u. p. Nr. 116. dla mniejszych przedsiębiorstw melioracyjnych, dających się wykonać przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, które wyłącznie lub w części mają za przedmiot budowle służące do nieszkodliwego odprowadzenia wód górskich, wyższy zasiłek państwowy do 50 procent preliminowanej potrzeby.

Takie więc systematyczne roboty ochronne regulacyjne i górskie ma tu Wydział krajowy na myśli i takie tylko roboty zdaniem jego przeprowadzone według z góry obmyślanego programu mogą radykalnie zaradzić złemu, mogą ochronić kraj nasz od ustawicznie powtarzających się klęsk powodziowych.

Z uwagi na stan finansów kraju i państwa, ogranicza się Wydział krajowy do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosków dotyczących regtlacyi tych tylko rzek, które tak często powtarzające się wylewy powodują i które w roku bieżącym tak straszną katastrofę sprowadziły.

Pomijając roboty ochronne i regulacyjne na mniejszych rzekach, jak pomniejsze dopływy nizinne Wisły i Dniestru, oraz podgórskie dopływy głównych pobocznic tych dwóch recypientów, które wedle wyłuszczonego w tegorocznem sprawozdaniu Wydziału krajowego o popieraniu przedsiębiorstw melioracyjnych (str. 3. i 4.) a opartego na Najwyższem rozporządzeniu z dnia 30. Października 1830. i na §. 1. ustawy melioracyjnej podziału, należą do trzeciej kategoryi robót melioracyjnych i dadzą się przeprowadzić przy pomocy kraju i państwowego funduszu melioracyjnego, Wydział krajowy uznaje na podstawie sprawozdań Wydziałów powiatowych o rozmiarach klęski powodziowej obok wykończenia robót ochronnych i regulacyjnych na dwóch głównych zbiornikach wód kraju, Wiśle i Dniestrze, za nieodzownie konieczne i nie cierpiące zwłoki przeprowadzenie robót ochronnych, regulacyjnych i górskich na następnych większych rzekach:

a) dopływach Wisły:
1. Sole;
2. Skawie;
3. Rabie;
4. Dunajcu z Białą, Łososiną, Kamienicą i Popradem;
5. Wisłoce z Wielopólką, Ropą i Jasiółką;
6. Sanie z Wisłokiem, Wiarem i Wyrwą;

b) Dniestrze i dopływach:
7. górnym Dniestrze ze Strwiążem, Błożewką, Bystrzycą, Tyśmienicą i Nieżachówką (Kłodnicą);
8. Stryju z Oporem;
9. Świcy;
10. Łomnicy;
11. Bystrzycy nadworniańskiej i sołotwińskiej, wreszcie
12. Gniłej Lipie.

Jak z tego zestawienia okazuje się, wszystkie powyższe rzeki z wyjątkiem Gniłej Lipy mają swój początek w górach karpackich, wylewy więc muszą mieć swój powód w stosunkach orograficznych, klimatycznych i meteorologicznych. Rzeczywiście też powodem wylewów jest dewastacya lasów w Karpatach, a skutkiem tego raptowny odpływ wód górskich, podmywanie i podrywanie usuwistych stoków górskich i unoszenie wielkiej ilości kamieni i żwiru do dolnych przestrzeni rzek. Obok tego oddziaływa na większy przypływ wody z gór do wymienionych powyżej rzek ilość opadów atmosferycznych, która jest większą w górach aniżeli w nizinach, większą w zachodniej i środkowej Galicyi, gdzie przeważa jeszcze klimat morski, aniżeli na Podolu i Pokuciu, gdzie się już zaczyna klimat kontynentalny. W klimatycznych też względach szukać należy powodu, dlaczego Prut i Czeremosz nie wylewają i w roku bieżącym szkody nie wyrządziły; klimat i płaskie położenie terenu u źródeł dopływów Podolskich Dniestru, oraz Styru i Bugu są powodem, dlaczego wschodnie i wschodnio-północne powiaty kraju, z wyjątkiem sporadycznych wypadków lub części więcej górzysto położonego powiatu Rawskiego, nie są narażone na częste klęski powodziowe.

W myśl wzmiankowanego podziału rzek na trzy kategorye, należy tu rozróżnić dwa rodzaje rzek: 1. państwowe należące do 1ej kategoryi przedsiębiorstw regulacyjnych i melioracyjnych; 2. nie zostające pod pieczą państwową, których regulacya wedle ustępu 2go §. 1. ustawy melioracyjnej wymaga większego zasiłku ze skarbu państwa, aniżeli takowy ta ustawa normuje (2ga kategorya).

I. Wedle Najwyższego postanowienia z dnia 11. Listopada 1861. i późniejszych rozporządzeń, zostają dotychczas pod pieczą rządową następne przestrzenie rzek granicznych lub spławnych:

1. Przemsza od Słupny do ujścia;
2. Wisła od Krakowa do Zawichostu;
3. Dunajec od Zgłobic do ujścia;
4. Wisłoka od Mielca do ujścia;
5. San od Jarosławia do ujścia;
6. Dniestr od Żurawna do granicy pod okopami; łącznej długości 769 kilogramów.

Oprócz tych przestrzeni rzek jednak znajdują się w naszym kraju liczne dopływy Wisły i Dniestru, na których dziś już spław się odbywa lub które stanowią granicę od strony państw ościennych i Węgier, a których nie wciągnięto jeszcze do sieci rzek rządowych w myśl §. 4. Najwyższego postanowienia z dnia 30. Października 1830.

Najważniejszą taką przestrzenią jest sekcya Wisły od ujścia Białej do Krakowa, która od ujścia Białej do ujścia Pszemszy tworzy granicę między Galicyą a Szląskiem pruskim, na dalszej zaś przestrzeni aż do Krakowa stanowi połączenie między rządową Przemszą i rządową sekcyą Wisły (Kraków-Zawichost) wielce doniosła dla handlu, a szczególnie zaopatrywania miasta Krakowa i zakładów przemysłowych wzdłuż Wisły położonych w węgiel pruski. Następnie powinnaby być rozciągniętą piecza rządowa na rzekach już za państwowe uznanych na dalsze przestrzenie do miejsc handlowych, jak większych miast lub stacyj kolejowych, nie zaś jak obecnie do pewnych punktów idealnych, oraz na takie dopływy Wisły i Dniestru, których regulacya leży przeważnie, albo wyłącznie w interesie handlu. Do takich przestrzeni rzek należą:

1. Raba od połączenia ze Stradomką pod Pierzchowem do ujścia do Wisły;
2. Dunajec od połączenia z Popradem koło Nowego Sącza, punktu handlowego i węzłowego dwóch kolei do Zgłobic;
3. San od miasta handlowego Przemyśla do Jarosławia; wreszcie
4. Dniester od stacyi kolejowej w Rozwadowie (Mikołajów-Drohowyże) do Żurawna.

Wreszcie należałoby także rozciągnąć pieczę rządową na dwie zapomniane rzeki graniczne Zbrucz i Poprad od Piwniczny do Leluchowa, z których pierwsza w niektórych powiatach podolskich wyrządza szkody podrywając brzegi, a tem samem uszczuplając terytoryum państwa.

Wedle Najwyższego postanowienia z dnia 11. Listopada 1861 miały być uskutecznione roboty koło regulacyi Wisły, Dunajca, Wisłoki i Sanu kosztem skarbu państwa w przeciągu lat dwudziestu; chociaż jednak termin od 3 lat już minął, systematyczna regulacya rzek wymienionych daleką jest od zupełnego zrealizowania.

Obecnie po tak wielkiej klęsce, tudzież ze względu na zamierzone roboty regulacyjne na głównych dopływach Wisły i Dniestru, mające się wykonać w jak najkrótszym czasie celem zasłonięcia kraju od wylewów w przyszłości, należy wyjednać u Wysokiego Rządu, ażeby roboty regulacyjne i ochronne na wymienionych rzekach mogły być jak najrychlej przeprowadzone. Sprawa ta jest tem bardziej naglącą, ile że wyliczone powyżej rzeki spławne są głównymi zbiornikami wód, a spodziewane po regulacyi szybsze odprowadzenie wody jest w interesie ochrony kraju niezbędnie koniecznem. Ze względu na postanowienie §. 51. kraj. ustawy wodnej nadmienia Wydział krajowy, że wobec wielkich szkód, jakie ponieśli właściciele gruntów nad-

brzeżnych, byłoby wskazanem, ażeby budowle ochronne (wały) na rzekach państwowych mogły być wykonane z państwowych funduszów zapomogowych udzielonych z powodu tegorocznej klęski dla dostarczenia zarobku ludności.

II. W oczekiwaniu, że Wysoki c. k. Rząd powyżej wymienione przestrzenie rzek pod swą pieczę obejmie, oraz roboty regulacyjne i ochronne najdalej do 10 lat na tych rzekach przeprowadzi, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi wnioski odnoszące się do nagłych robót ochronnych, regulacyjnych i górskich, celem zabezpieczenia w przyszłości kraju od wylewów na tych rzekach, których regulacya przewidzianą jest ustępem 2gim §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej, mianowicie na:

a) *Dopływach Wisły*:

1. Sole w całej długości;
2. Skawie w całej długości;
3. Rabie od połączenia ze Stradomką w górę;
4. Dunajcu od połączenia z Popradem w górę wraz z Białą, Łososiną, Kamienicą i Popradem od ujścia do Piwniczny;
5. Wisłoce od Mielca w górę wraz z Wielopólką, Ropą i Jasiółką;
6. Sanie od Przemyśla w górę wraz z Wisłokiem, Wiarem i Wyrwą;

b) *Dniestrze i dopływach:*

7. Dniestrze od Rozwadowa w górę wraz ze Strwiążem, Błożewką, Bystrzycą, Tyśmienicą i Nieżachówką (Kłodnicą);
8. Stryju z Oporem;
9. Świcy;
10. Łomnicy;
11. Bystrzycy sołotwińskiej i nadworniańskiej; wreszcie
12. Gniłej Lipie.

Roboty na tych rzekach muszą dla skutecznej ochrony kraju od spustoszeń powodziowych być podjętemi, jak to już Wydział krajowy powyżej podniósł, w dwóch kierunkach, mianowicie: budowle ochronne i regulacyjne (obwałowania, korekcye i ubezpieczenie brzegów) w dolnym i środkowym biegu, w górach zaś u źródeł zabudowania dzikich potoków górskich, odwodnienie i ustalenie stoków górskich, oraz zadarnienie i zalesienie nagich gruntów górskich.

Wysokość kosztów tych robót nie może być jeszcze Wysokiemu Sejmowi z możliwą dokładnością podaną, gdyż Wydział krajowy nie znajduje się w tem położeniu jak Tyrolski w analogicznym wypadku po powodziach w r. 1882., gdzie Wysoki Rząd zaraz po tej klęsce elementarnej wysłał 10 inżynierów rządowych z Wiednia i zaangażował odpowiednią ilość inżynierów cywilnych dla przywrócenia komunikacyi, wykonania nagłych ochronnych budowli wodnych i sporządzenia przybliżonych kosztorysów mających się podjąć robót regulacyjnych i górskich. Jest jednak uzasadniona nadzieja, że po dokonanem zbadaniu rzek w naszym kraju przez c. k. radcę p. Antoniego Bayera, oraz po zwidzeniu Karpat przez JE. p. Ministra rolnictwa, techniczne organa rządowe wygotują przynajmniej przybliżony kosztorys, który będzie mógł służyć za podstawę do odnośnego przedłożenia rządowego dla Wysokiej Rady państwa. Przyspieszenie tego operatu ma na celu propozycya Wydziału krajowego zamieszczona we wniosku II.

Wedle udzielonych Wydziałowi krajowemu obliczeń przez c. k. radcę budownictwa p. Moraczewskiego i tutejsze biuro melioracyjne, znane są dotychczas przybliżone koszta niektórych z rzek powyższych, które są już dziś po części spławne, lub też po wykonaniu regulacyi staną się spławnemi, mianowicie:

Soły od Kobiernic do ujścia	30	kilom.
Wisłoki od Jasła do Mielca	87	„
Wisłoka od Rzeszowa do ujścia	69	„
Stryja od połączenia z Oporem do ujścia . . .	88	„
Świcy od Doliny do ujścia	60	„
Łomnicy od Jasienia do ujścia	79	„
Bystrzycy sołotwińskiej od Sołotwiny do ujścia .	54	„
Bystrzycy nadwórniańskiej od Nadwórnej do ujścia	81	„
łącznej długości	548	kilom.

w wysokości (obliczonej na 1 kilometer po 11.000 zł. w. a.) . . . . . . 6,028.000 zł.
tudzież Dniestru od Rozwadowa w górę w wysokości . . . . 2,600.000 zł.
ogółem . 8,628.000 zł.

Jeżeli się zaś zważy, że w sumie tej nie są objęte koszta regulacyi górnej Soły, całej Skawy, górnej Raby, górnego Dunajca z większymi dopływami, górnej Wisłoki z dopływami, górnego Sanu i Wisłoka z dopływami, górnych dopływów Dniestru, tudzież potrzebnych robót górskich, to można koszta z zamierzonych najpotrzebniejszych budowli wodnych należących do drugiej kategoryi w przybliżeniu ocenić na najmniej 16 do 18 milionów.

Co się tyczy pokrycia kosztów, to Wydział krajowy proponuje podobnie, jak to miało miejsce w innych krajach koronnych, przeprowadzenie tych robót wspólnym kosztem państwa, kraju i stron interesowanych.

Na odpowiedni udział skarbu państwa w kosztach robót, kraj tem pewniej liczyć może, ile że połowa tych kosztów przypada na przestrzenie rzek, które po regulacyi staną się spławnemi, a więc należą właściwie do rzek w §. 4. Najwyższego postanowienia z dnia 30. Października 1830. przewidzianych, druga zaś połowa przypadnie przeważnie na roboty górskie niezmiernie ważne nie tylko dla ochrony gruntów i dla klimatu, lecz także dla spławu, które to roboty przy mniejszych nawet przedsiębiorstwach melioracyjnych wedle §. 6. państwowej ustawy melioracyjnej z d. 30. Czerwca 1884. subwencyonuje państwowy fundusz melioracyjny zasiłkiem dochodzącym do 50% preliminowanej potrzeby. Nadto robotom w mowie będącym, których wykonanie leżące w interesie publicznym ma wielką doniosłość dla kraju i państwa i wymaga znacznego nakładu, przyznaje już powołana ustawa melioracyjna (§. 1.) wyjątkowe prawo do wyższej subwencyi z c. k. skarbu państwa. — W podobnych wyjątkowych wypadkach udzielało też państwo znaczniejszych zasiłków dla budowli wodnych, jak n. p. przy regulacyi Drawy w Karyntyi, gdzie wedle ustawy krajowej z dnia 27. Kwietnia 1884. dz. u. kr. Kar. Nr. 14. udział państwa wynosi 9/15, udział kraju 4/15, udział zaś stron interesowanych 2/15 kosztów. — Takąż wyższą subwencyę dla robót regulacyjnych ochronnych i górskich przyznała ustawa państwowa z dnia 13. Marca 1883. dz. u. p. Nr. 31. w Tyrolu, gdzie przy udziale kraju 2,523.200 zł. w. a., wynosi zasiłek państwowy 6,800.000 zł. w. a., czyli udział kraju 27%, udział zaś państwa 73%.

Oprócz tego udzielało państwo na te regulacye i roboty górskie dla krajów lub stron interesowanych bezprocentowe pożyczki zwrotne po ukończeniu budowy w pewnym przeciągu czasu, które n. p. przy regulacyi Drawy w Karyntyi pokrywają w zupełności udział interesentów, w Tyrolu zaś wynoszą 1,500.000 zł. w. a., obok półmilionowego zasiłku bezzwrotnego.

Wydział krajowy nie wątpi, że wys. Rząd z równą hojnością dopomoże i naszemu krajowi po tegorocznej katastrofie w usiłowaniach koło uregulowania rzek naszych i wyjedna na ten cel w drodze ustawodawstwa państwowego dotacyę z c. k. skarbu państwa w tym samym stosunku do udziału kraju, jak to miało miejsce w Tyrolu.

W przypuszczeniu tedy, że strony interesowane przyczynią się do projektowanych robót sumą do trzech milionów zł. oczekuje Wydział krajowy dotacyi państwowej w wysokości 9,500.000 zł. w. a. i proponuje Wys. Sejmowi wyznaczenie na ten cel z funduszu krajowego sumy 3,500.000 zł. w. a.

Jakkolwiek niepomyślny jest stan finansów kraju, a świeża klęska zagraża jeszcze dalszym ubytkiem dochodów płynących do skarbu krajowego; Wydział krajowy jednak występuje z tym wnioskiem w pełnem przeświadczeniu o wielkości tego ciężaru, sądząc, że w obec zamierzonej akcyi, wybór wszelkich półśrodków jest niedopuszczalnym.

Nie potrzebuje przytem Wydział krajowy dodawać, że wszelki nakład na podobne budowle wodne jest w wysokim stopniu produktywnym, gdyż roboty te nietylko przyniosą korzyść krajowi w skutek ochrony gruntów, lecz także dostarczą ludności zarobku w wysokości dorównywującej prawie włożonym w nie kapitałom.

Co do udziału stron interesowanych w kosztach nie przedstawia Wydział krajowy wys. Sejmowi w tym roku odnośnych wniosków, gdyż kwestya ta musi być pierwej z uwzględnieniem stosunków miejscowych, wymagających odrębnego traktowania w dorzeczach nizinowych a górskich dokładnie przez znawców zbadaną. Zdaniem Wydziału krajowego należałoby sprawę tę załatwić w drodze ustawodawstwa krajowego podobnie, jak to uczynił Sejm Tyrolski w roku bieżącym na podstawie wniosków wypracowanych przez tamtejszą komisyę dla regulacyi wód.

Z udziałów państwa, kraju i interesentów uiszczanych w ratach rocznych w czasie budowy, należałoby utworzyć podobnie, jak w innych krajach koronnych, fundusz regulacyjny, z którego byłyby pokrywane nietylko wydatki na budowle, lecz także koszta utrzymania w czasie budowy.

Czas budowy, w którym zamierzone roboty regulacyjne, ochronne i górskie miałyby być ukończone, wypadałoby ograniczyć ze względu na nagłość i ważność budowli do lat najwyżej dziesięciu, począwszy od roku 1885.

Ze względu na przeciążenie podatkami kraju, należałoby, zdaniem Wydziału krajowego, na przeprowadzenie budowli ochronnych, regulacyjnych i górskich, równie jak i na wspomożenie ludności zapomogą 200.000 zł. w. a. zaciągnąć pożyczkę krajową spłacalną po ukończeniu budowy od roku 1886 począwszy, t. j. w czasie, w którym po wykonaniu tych wielkich robót oczekiwać należy wzmożenia się siły podatkowej kraju.

III. Dla przeprowadzenia projektowanych robót regulacyjnych, ochronnych i górskich należałoby wyjednać u Wysokiego Rządu utworzenie osobnego krajowego organu wykonawczego.

Sprawę tę podniósł już był Wydział krajowy w odezwie do tutejszego c. k. Namiestnictwa z dnia 27. Kwietnia 1880 l. 8.048 przedstawiając Wysokiemu Rządowi wniosek na ustanowienie stałej komisyi krajowej dla zarządzania i wykonywania robót regulacyjnych.

Wysoki Rząd uznał też pożyteczność takiej instytucyi i wprowadził w życie w drodze ustawodawczej komisye krajowe dla regulacyi rzek w Karyntyi i Tyrolu. Skład i zakres działania krajowej komisyi Tyrolskiej dla regulacyi wód określa rozporządzenie Wysokiego Ministerstwa spraw wewnętrznych rolnictwa i skarbu z dnia 26. Kwietnia 1883. Dz. ust. kraj. Tyrolskich Nr. 19.

Wydział krajowy zgadzając się w zasadzie na postanowienia tego rozporządzenia ministeryalnego, proponuje Wysokiemu Sejmowi utworzenie krajowej komisyi dla regulacyi wód w Galicyi z siedzibą we Lwowie pod przewodnictwem Namiestnika, w skład której weszłoby:

1. 4 delegatów Rządu, mianowicie: jeden administracyjny urzędnik Namiestnictwa, dwóch inżynierów rządowych i jeden rządowy technik lasowy, lub też ich zastępcy zamianowani przez Namiestnika;
2. 5 delegatów Wydziału krajowego, mianowicie: jeden członek Wydziału krajowego, dwóch inżynierów krajowego biura melioracyjnego i dwóch delegatów zamianowanych przez Wydział krajowy z uwzględnieniem odnośnych części kraju, lub też ich zastępcy;

3. po jednym delegacie obydwóch krajowych Towarzystw rolniczych lub ich zastępcy;
4. oprócz wymienionych stałych członków, powołani przez Namiestnika z jego własnej inicyatywy, albo też na wniosek Wydziału krajowego, lub stałego Wydziału komisyi, delegaci stali lub czasowi z głosem doradczym albo też wreszcie wysyłani na pewne posiedzenia delegaci Ministerstwa spraw wewnętrznych, rolnictwa lub skarbu.

Komisya dla regulacyi wód zajmowałaby się wszystkiemi finansowemi, admistracyjnemi i technicznemi sprawami odnoszącemi się do robót regulacyjnych, ochronnych i górskich, a wszczególności:

1. ułożyłaby program mających się wykonać budowli, któryby określał następstwo w przeprowadzeniu robót;
2. wypracowałaby projekty i kosztorysy dla poszczególnionych przedsiębiorstw;
3. zajmowałaby się zarządzeniem, kierownictwem i nadzorem robót;
4. administrowałaby fundusz regulacyjny;
5. przedkładałaby corocznie Rządowi i Wydziałowi krajowemu wyczerpujące sprawozdanie o wykonanych i mających się wykonać robotach wraz z zamknięciem rachunków;
6. wreszcie zajmowałaby się także ewentualnie repartycyą kosztów w razie uchwalenia przez Wysoki Sejm odnośnej ustawy krajowej, jak to w roku bieżącym Sejm tyrolski postanowił.

Do stałego Wydziału komisyi krajowej weszliby 4 delegaci Rządu i pierwsi 3 delegaci Wydziału krajowego.

Bliższe postanowienia określające zakres działania tak komisyi krajowej, jak i stałego jej Wydziału, mogą być wydane w drodze administracyjnej przez Wysoki Rząd w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Wreszcie nadmienia Wydział krajowy, że proponowana krajowa komisya dla regulacyi wód mogłaby w drodze ustawodawstwa być powołaną do pełnienia funkcyi komisyi krajowej dla nieszkodliwego odprowadzania wód górskich, której ustanowienie określa §. 23. ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884. dz. u. p. Nr. 117. Uzyskanie zaś tego prawa dla komisyi dla regulacyi wód jest tem łatwiejszem, ile że powołana ustawa w §. 25. przyznaje to prawo dla takiejże komisyi w Tyrolu z zastrzeżeniem tylko wzmocnienia komisyi zastępcą c. k. Inspekcyi generalnej dla kolei żelaznych.

IV. Ponieważ głównym powodem wylewów obok zaniedbania robót regulacyjnych i ochronnych w dolnym i środkowym biegu rzek jest ogołocenie naszych Karpat z lasów, a między projektowanemi robotami ważne zajmują stanowisko zalesienia gór i zabudowania dzikich potoków górskich, przeto Wydział krajowy ma zaszczyt dołączyć jeszcze wniosek odnoszący się do ochrony lasów w górach i organizacyi tak technicznej, jak i nadzorczej rządowej służby lasowej.

W obec powziętych przez Wysoki Sejm na dniu 30. Września r. b. ważnych uchwał nad sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła hr. Mieroszowskiego, tudzież postanowień ustawy państwowej o nieszkodliwem odprowadzaniu wód górskich, ogranicza się Wydział krajowy do powyższych dwóch kwestyj, stojących w ścisłym związku ze sprawą ochrony kraju od powodzi.

1. Zanim zostanie uchwaloną i wejdzie w życie nowa ustawa leśna, należałoby zdaniem Wydziału krajowego na podstawie §§. 2., 3., 6., 7., 19. i 20. obowiązującej dziś ustawy lasowej postarać się o skuteczniejszą ochronę lasów. Postanowienia te jednak tak długo będą tylko martwą literą, dopóki przepisy karne §§. 2. i 4. ustawy lasowej nie zostaną zmienione w tym kierunku, ażeby wysokość kary przewyższała korzyść wypływającą z przekroczenia. Wyznaczone wzmiankowanymi paragrafami kary za pustoszenie lasów w wysokości 1 do 5 ewentualnie do 10 zł. w. a. od morga okazały się także w Tyrolu niedostatecznym środkiem do wstrzymania tępienia lasów w górach, w skutek czego uchwalił Sejm tyrolski na posiedzeniu

z dnia 9. Lipca 1883. r. dążyć do wprowadzenia taksy od sprzedaży drzewa, tudzież taksy eksportowej, oraz do zmiany postanowień karnych ustawy lasowej celem skuteczniejszej ochrony lasów.

W tym ostatnim kierunku przedkłada też Wydział krajowy odnośny wniosek.

2. Z powodu mających się podjąć robót górskich na większą skalę koniecznem jest wyjednać u Wysokiego Rządu w myśl rozporządzenia Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa wydanego w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych z dnia 27. Lipca 1883 dz. u. p. Nr. 137 odpowiednią potrzebie organizacyą tak technicznej jak i nadzorczej służby lasowej rządowej także w naszym kraju.

Wedle tego rozporządzenia ustanowiło Państwo dla Tyrolu, np. który liczy 912.549 mieszkańców a zajmuje 29.292·80 kwadratowych kilometrów obszaru, z tego 1,104.947 hektarów lasów, 52 rządowych techników lasowych, między którymi znajduje się dwóch inspektorów. Oczekiwać by tedy należało, że na tej samej podstawie Galicya licząca przeszło 6$^1/_2$ razy tyle mieszkańców (5,958.907) zajmująca przeszło 2$^1/_2$ razy większą przestrzeń (78.507·89 kwadratowych kilometrów), a posiadająca blisko 2 razy więcej lasów (2,021.860 hektarów), otrzyma dwa razy większą liczbę t. j. przynajmniej 100 rządowych techników lasowych.

Tymczasem z powyższego rozporządzenia ministeryalnego okazuje się, że dla Galicyi wystarczać ma 6$^1/_2$ razy mniejszy personal lasowy, t. j. 8 techników, między tymi jeden inspektor lasowy. Jak jednak Wysoki Sejm mógł powziąć z oświadczenia JEks. p. Namiestnika na dniu 30. Września r. b., liczba w ostatniej chwili musiała jeszcze zostać zredukowaną, gdyż w rzeczywistości kraj nasz obecnie tylko 7 takich organów posiada.

Cyfry te przemawiają zdaje się, tak dobitnie, że Wydział krajowy nie potrzebuje dalej uzasadniać potrzeby pomnożenia liczby technicznych organów lasowych.

Zdaniem Wydziału krajowego należałoby wyjednać u Wysokiego Rządu powiększenia tego personalu do liczby przynajmniej 50, ustanowienie dwóch inspektoratów lasowych i to ze względu na zamierzone roboty górskie i zalesienia, jednego dla dorzecza Wisły, drugiego zaś dla dorzecza Dniestru, oraz odpowiedni podział kraju na okręgi lasowe.

Obok służby technicznej niemniej jest także ważną organizacya nadzorczej służby lasowej dla ochrony lasów górskich i nadzoru przy zabudowaniu dzikich potoków (grodzeniu płotków, budowaniu zapor górskich, oraz odwodnianiu i zadrzewianiu stoków górskich). Po klęsce powodziowej w r. 1882. zaangażował Wydział krajowy tyrolski 83 podobnych nadzorców lasowych (Forstwarte) dla utrzymywania w porządku potoków górskich, nadzoru lasów i pomocy przy wykonywaniu robót górskich. Gdy jednak organizacya krajowej służby nadzorczej z powodu kolizyj z rządowymi organami okazała się niepraktyczną, uchwalił Sejm tyrolski odstąpić wszystkich nadzorców lasowych państwu, którzy też nadal wyłączie z fundnszów państwowych mają być utrzymywani.

Wobec tego doświadczenia nie może Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi innego wniosku, jak tylko zaproponować odpowiednią rezolucyę, wzywającą Wysoki Rząd do wprowadzenia tej ważnej instytucyi w życie także w naszym kraju. Przytem nadmienia Wydział krajowy, że celem przysposobienia nadzorczego personalu lasowego dla robót górskich w naszych Karpatach pożądanem byłoby rozszerzenie szkoły rządowej, dla kandydatów na nadzorców lasowych w Bolechowie, która liczy tylko 15 uczniów, oraz wyznaczenie większej ilości stypendyów rządowych po 200 do 250 zł. w miejsce dotychczasowych 10 stypendyów, ewentualnie przyznanie pewnej liczby stypendyów krajowych.

Wydział krajowy sądzi, że kraj na uwzględnienie powyższych potrzeb ze strony Państwa tem pewniej liczyć może, ile że lasy górskie, które dawniej przeważnie należały do dóbr koronnych i kraj cały od wylewów chroniły, przez dawne c. k. Rządy absolutne po bardzo niskich cenach wyprzedane, a następnie wbrew postanowieniom ustawy lasowej przez no-

wonabywców w celach spekulacyi zdewastowane zostały, co sprowadziło na kraj klęski nie do powetowania.

I tak wedle dat zaczerpniętych z nieogłoszonej jeszcze drukiem pracy c. k. radcy dworu p. Kajetana Orleckiego opartej na dokumentach urzędowych. wynosi obszar lasów koronnych sprzedanych przez c. k. rządy absolutne wedle pomiarów katastralnych 854.770 morgów, z czego na okolice górskie, w których lasy szczególniejszy wpływ wywierają na stosunki klimatyczne i hydrologiczne, mianowicie na województwo Krakowskie (powiaty Sądecki, Biecki Czchowski i Szczyrzycki) oraz na górską część województwa Ruskiego (ziemię Przemyską, Sanocką i Halicką z wyłączeniem ziemi Lwowskiej i powiatu Trembowelskiego) przypada 580.213 morgów.

Po jakich zaś cenach sprzedawano te lasy niezmiernie ważne pod względem klimatycznym i ochrony kraju .od wylewów, ilustrują najlepiej następne cyfry:

a) Dobra Zakopane (Waxmund, Białkę, Leśnicę, Bukowinę, Zakopane, Bystre i t. d.) sprzedano w r. 1824. za 65.030 zł. m. k. — Ponieważ w dobrach tych znajduje się 11.469 morgów lasów, zatem przypuściwszy, że do czasu pomiaru katastralnego ani morgi lasu nie zniszczono, tudzież, że nabywca zupełnie darmo otrzymał role, łąki, pastwiska i zabudowania, otrzymamy cenę 1 morgi lasu $5^2/_3$ zł. m. k.

b) Dobra Czarny Dunajec, Wróblówkę, Podczerwone, Chochołów, Ciche i t. d. z 6.820 morgami lasu sprzedano w r. 1819 za 11.501 zł. m. k., co w tem samem przypuszczeniu daje za morgę cenę $1^7/_{10}$ zł. m. k.

c) Dobra Nadwórnę z 140.047 morgami lasów sprzedano za 500.000 zł. m. k., co w tem samem przypuszczeniu daje cenę morgi lasu około $3^1/_2$ zł. m. k.

Gdy się zaś zważy, z jakim kosztem połączone są roboty koło zalesienia stoków górskich połączonego z zabudowaniem zdziczałych potoków, które to roboty kosztowały n. p. we Francyi przy zalesieniu perymetra Curusquet 562 franków na hektar, przy perymetrze Seyne 523 franków na hektar, przy perymetrze zaś Labouret 901 franków na hektar, wtedy dopiero spostrzega się, na jak olbrzymie straty naraziło kraj wspomnione pozbywanie się dóbr koronnych z tak znacznymi obszarami lasów górskich.

W przekonaniu, że kraj nasz po tak srogiej klęsce, której skutki długie lata jeszcze na nim ciężyć będą, dozna ze strony Wysokiego Rządu i Rady Państwa równie troskliwej i skutecznej opieki i pomocy, jak Tyrol podobnem nawiedzony nieszczęściem w r. 1882, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne wnioski i rezolucye:

I.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm wzywa Rząd, ażeby do rzek zostających dotąd pod pieczą rządową przyłączył:
   a) przestrzeń Wisły od ujścia Biały do Krakowa;
   b) Rabę od połączenia ze Stradomką pod Pierzchowem do ujścia do Wisły;
   c) Dunajec od połączenia z Popradem do Zgłobic;
   d) San od Przemyśla do Jarosławia; wreszcie
   e) Dniestr od Rozwadowa do Żurawna;
   i wykonał potrzebne budowle ochronne i regulacyjne na tych spławnych przestrzeniach rzek kosztem Skarbu państwa w przeciągu lat dziesięciu począwszy od r. 1885.
2. W oczekiwaniu, że c. k. Rząd roboty ochronne i regulacyjne na wyżej pod a) do e) wymienionych przestrzeniach rzek spławnych kosztem Państwa przeprowadzi, Sejm krajowy

celem zabezpieczenia w przyszłości od wylewów części kraju powodzią w r. 1884. dotkniętych, uznaje za nieodzownie konieczne przeprowadzenie wspólnym kosztem Państwa, kraju i stron interesowanych budowli ochronnych i regulacyjnych na następnych przestrzeniach rzek wraz z zabudowaniem dzikich potoków górskich do tych rzek wpadających, tudzież potrzebnem zalesieniem, odwodnieniem i ustaleniem stoków górskich, mianowicie:

a) dopływach Wisły:

Sole;

Skawie;

Rabie od połączenia ze Stradomką w górę;

Dunajcu od połączenia z Popradem w górę wraz z Białą, Łosoziną, Kamienicą i Popradem;

Wisłoki od Mielca w górę wraz z Wielopólką, Ropą i Jasiółką;

Sanie od Przemyśla w górę wraz z Wisłokiem, Wiarem i Wyrwą;

b) Dniestrze i dopływach:

Dniestrze od Rozwadowa w górę wraz ze Strwiążem, Błożewką, Bystrzycą, Tyśmienicą i Nieżachówką (Kłodnicą);

Stryju z Oporem;

Świcy;

Łomnicy;

Bystrzycy sołotwińskiej i nadwórniańskiej; wreszcie

Gniłej Lipie.

3. Przedsiębiorstwa te mają być przeprowadzone w przeciągu lat dziesięciu od roku 1885. począwszy.

4. Na częściowe pokrycie kosztów pod 2) wyszczególnionych robót przeznacza Sejm sumę 3,500.000 zł. w. a. płatną w dziesięciu równych ratach rocznych począwszy od roku 1885. pod warunkiem, jeżeli skarb państwa na ten cel przyzwoli sumę 9,500.000 zł. w. a. płatną w tym samym czasie i w takichże ratach.

5. Udział stron interesowanych w kosztach tych budowli uregulowanym będzie w drodze ustawodawstwa krajowego.

6. Z wpływających udziałów państwa, kraju i interesentów utworzonym będzie oddzielny fundusz regulacyjny, z którego pokrywane będą koszta budowy, zarządu, oraz utrzymania robót w czasie budowy.

7. Dla przeprowadzenia robót ustanowioną będzie komisya krajowa dla regulacyi wód z siedzibą we Lwowie pod przewodnictwem Namiestnika, w skład której wejdą:

a) delegaci Rządu;

b) delegaci Wydziału krajowego;

c) delegaci obydwóch krajowych Towarzystw rolniczych.

Komisya ułoży program budowli określający porządek w następstwie robót ze względu na ich nagłość i ważność.

Program ten będzie zatwierdzonym przez Rząd w porozumieniu z Wydziałem kraj.

Oprócz tego zajmie się komisya wypracowaniem projektów i kosztorysów poszczególnych przedsiębiorstw, — repartycyą kosztów między strony interesowane, wykonaniem, kierownictwem i nadzorem robót, oraz administracyą funduszu regulacyjnego.

Bliższe postanowienia określające liczbę członków i zakres działania komisyi, oraz stałego jej Wydziału, wydane będą przez Rząd w porozumieniu z Wydziałem krajowym w drodze administracyjnej.

II.

Wysoki Sejm raczy polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby wyjednał u c. k. Rządu bezzwłoczne rozpoczęcie badań dzikich potoków górskich i rzek w okolicach powodzią nawiedzonych, celem zebrania dat potrzebnych do zestawienia przybliżonych kosztów powyżej pod I. 2. wymienionych robót, oraz o ile można rozpoczęcia już z przyszłą wiosną nagłych robót ochronnych.

III.

Wysoki Sejm raczy polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby wyjednał u c. k. Rządu:

1. odpowiednią rozległości lasów, oraz potrzebie ochrony lasów i zadrzewienia nagich stoków górskich organizacyę technicznej i nadzorczej rządowej służby lasowej w kraju, podział kraju na okręgi lasowe z szczególnem uwzględnieniem potrzeby nadzoru lasów górskich i przyszłych zalesień, utworzenie dwóch Inspektoratów lasowych (dla dorzecza Wisły i Dniestru), a przedewszystkiem pomnożenie liczby techników lasowych, oraz ustanowienie odpowiedniej liczby dozorców lasowych (strażników);

2. zmianę w drodze ustawodawczej postanowień karnych ustawy lasowej dla lasów górskich, ażeby kara wymierzona przewyższała korzyść wypływającą z przekroczenia;

3. rozszerzenie szkoły rządowej dla kandydatów na nadzorców lasowych w Bolechowie, oraz pomnożenie liczby stypendyów dla uczniów tej szkoły celem przysposobienia personalu nadzorczego — potrzebnego dla zamierzonych zalesień.

IV.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do udzielenia z funduszu krajowego bezzwrotnych zasiłków na wspomożenie gospodarzy wiejskich w okolicach tegoroczną powodzią nawiedzonych, do wysokości 200.000 zł. w. a.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu udać się bezzwłocznie z usilną prośbą do c. k. Rządu, ażeby wobec tej prawie już siły kraju przechodzącej akcyi pomocniczej, wyjednał z c. k. skarbu państwa w drodze ustawy państwowej stosownie do potrzeb wykazanych urzędownie przez Wydziały powiatowe w porozumieniu z c. k. Starostwami:

a) bezzwrotną zapomogę w wysokości przynajmniej 300.000 zł. na wyżywienie ludności do zbiorów przyszłorocznych i przezimowanie inwentarza żywego do przyszłej wiosny;

b) bezprocentową pożyczkę dla potrzebujących pomocy gospodarzy wiejskich, dotkniętych powodzią na zakupno nasion na zasiewy jare w wysokości 350.000 zł. a. w. zwrotną w sześciu równych ratach rocznych począwszy od 1. Stycznia 1886., na którą kraj daje porękę, jeżeli pożyczki w porozumieniu i za zgodą Wydziału krajowego będą rozdzielone.

V.

Wysoki Sejm raczy:

Aleg. 13 i 14. 1. celem przeprowadzenia tej akcyi pomocniczej uchwalić dołączone ⁄. ustawy upoważniające Wydział krajowy:

a) do zaciągnięcia pod jak najkorzystniejszymi warunkami pożyczki krajowej do wysokości 3,500.000 zł. w. a. w gotówce na wykonanie budowli ochronnych, regulacyjnych i górskich na rzekach, które spowodowały katastrofę powodziową w roku 1884.;

b) do zaciągnięcia takiejże pożyczki krajowej do wysokości 200.000 zł. w. a. w gotówce na wspomożenie potrzebujących wsparcia gospodarzy wiejskich dotkniętych powodzią;

2. polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby się udał do c. k. Rządu o wyjednanie w drodze ustawodawczej uwolnienia tych pożyczek od wszelkich należytości i podatków, oraz zezwolenia na lokowanie kapitałów fundacyj, zakładów publicznych, pieniędzy pupilarnych, fideikomisowych i depozytowych w mających się emitować obligacyach.

Lwów dnia 7. Października 1884.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Zyblikiewicz, w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński, w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do LW. kr. 39.865/84.

Wykaz

zapomóg rozdanych przez krakowski komitet ratunkowy.

Licz. porz.	Nazwa powiatu	Rozdano na żywność	Rozdano na zasiew	Rozdano na roboty publiczne	Razem
		zł.	zł.	zł.	zł.
1	Biała	—	300	—	300
2	Bochnia	750	1.333	700	2.783
3	Brzesko	400	1.333	2.700	4.433
4	Chrzanów	—	517	—	517
5	Dąbrowa	1.200	1.000	700	2.900
6	Jarosław	55	—	—	55
7	Jasło	650	500	—	1.150
8	Kolbuszowa	300	—	—	300
9	Kraków	1.773.34	1.000	600	3.373.34
10	Kraków miasto	800	—	—	800
11	Łańcut	300	—	—	300
12	Mielec	200	1.500	700	2.400
13	Nisko	200	500	—	700
14	Pilzno	—	500	—	500
15	Ropczyce	900	700	—	1.600
16	Tarnobrzeg	1.000	1.500	700	3.200
17	Tarnów	450	666	—	1.116
18	Wadowice	1.050	1.000	700	2.750
19	Wieliczka	1.300	833	—	2.133
20	Żywiec	504	—	—	504
	Suma	11.832.34	13.182	6.800	31.814.34

Nadto rozdano:

21.259 bochenków chleba za cenę	4.716.28
300 kilo i 5 ćwierci kaszy „ „	108
800 „ słoniny „ „	574.60
20.000 gr. chininy „ „	2.065
145 cetnarów soli bezpłatnie udzielonej	—
Razem	39.278.22

Wykaz

zapomóg rozdanych przez lwowski komitet pomocy.

L. porz.	Nazwa powiatu	Rozdano na żywność	Rozdano na zasiew	Rozdano na roboty publiczne	Razem	Uwaga
1	Biała	1.000	—	—	1.000	
2	Bóbrka	2.300	—	—	2.300	
3	Bohorodczany . .	1.000	—	—	1.000	
4	Brzesko . .	3.000	1.000	—	4.000	
5	Brzozów . . .	1.400	575·09	400	2.375·09	
6	Chrzanów . . .	—	1.050	—	1.050	
7	Dąbrowa . . .	500	1.000	—	1.500	
8	Dobromil . . .	500	100	—	600	
9	Drohobycz . . .	1.000	—	—	1.000	
10	Horodenka . .	200	—	—	200	
11	Jarosław . . .	—	—	4.000	4.000	
12	Kolbuszowa . .	400	—	—	400	
13	Lisko . . .	450	—	—	450	
14	Łańcut	1.000	—	—	1 000	
15	Nadwórna . . .	—	—	1.000	1.000	
16	Nowy Sącz . .	500	—	—	500	
17	Nowy Targ .	500	—	—	500	
18	Podhajce . . .	300	—	—	300	
19	Przemyśl . . „	900	1.000	—	1.900	
20	Rohatyn . . .	1 000	500	—	1.500	
21	Rudki	500	2.331·27	—	2.831·27	
22	Ropczyce . . .	—	—	1.000	1.000	
23	Sanok . . .	1.660	399·08	—	2.059·08	
24	Stanisławów .	3.750	2.524·67	—	6.274·67	
25	Stare miasto . .	2.200	350	—	2.550	
26	Stryj	2.600	—	—	2.600	
27	Tarnów . . .	—	2.000	—	2.000	
28	Turka	1.150	—	—	1.150	
29	Tłumacz . . .	—	68·70	—	68·70	
30	Żydaczów . . .	1.050	—	—	1.050	
31	Alf. Dobrzyński .	—	1.000	—	1.000	
32	Piotr Garbaczyński	—	500	—	500	
	Rozdano .	28.860	14.398·81	6.400	49.658·81	
	Portorya i drobne wydatki				62·92	
	Razem .				49.721·73	
	Złożono . . . . „ . . .				56.775·38	
	Pozostaje . .				7.053·65	
	Z tego wysłano w myśl intencyi ofiarodawców na rzecz dotkniętych powodzią w Król. Polskiem				357	
	Pozostaje z dniem 27. Września do dyspozycyi				6.696·65	

Odpis okólnika Wydziału krajowego z dnia 4. Lipca 1884 L. 33.561 do Wydziałów powiatowych.

Odnośnie do okólnika tutejszego z dnia 24. Czerwca r. b. l. 31.052 wzywamy Wydział powiatowy, ażeby w porozumieniu z tamtejszem c. k. Starostwem zbadał bezzwłocznie przy pomocy znawców szkody wyrządzone tegoroczną katastrofą powodziową w tamtejszym powiecie i przedłożył nam najpóźniej do 20. Lipca r. b. wyczerpujące sprawozdanie i szczegółowe daty co do następujących punktów:

1. jaka woda płynąca wyrządziła szkodę w powiecie?
2. ile gmin i obszarów dworskich zostało dotkniętych klęską powodzi?
3. jak wielką jest ludność tych gmin, ilość gospodarzy gruntowych, oraz liczba gospodarzy i członków rodzin nawiedzonych klęską?
4. ile morgów zajmuje obszar zalany tak gruntów gminnych jak i dworskich, tudzież ile morgów przypada z tego na role, łąki, pastwiska i ogrody?
5. ile budynków i zakładów wodnych (młynów, tartaków, foluszów i t. p.) uszkodził wylew i jak wielką jest szkoda oceniona w złotych w. a.?
6. ile morgów gruntu nadbrzeżnego zabrała woda; ile morgów gruntu zasypała żwirem i jaką wartość przedstawia ten obszar zabrany lub też do tego stopnia zasypany, że nie może być nadal użytym pod kulturę?
7. jak wielką jest szkoda wyrządzona konkurencyjnym, spółkowym lub prywatnym budowlom wodnym w powiecie, jak: wałom, szluzom, przepustom, jazom, tamom, opaskom i t. p.?
8. jak wysoką jest szkoda wyrządzona wylewem plonom rolnym, łąkom, pastwiskom i lasom, oceniona w złotych w. a.?
9. jakiej kwoty pieniężnej potrzeba, ażeby w tamtejszym powiecie wyżywić ludność do zbiorów przyszłorocznych, oraz dostarczyć paszy i karmy dla inwentarza żywego aż do przyszłej wiosny?
10. jakiej kwoty pieniężnej potrzeba w powiecie na zakupno nasion dla obsiewu pól zalanych jesiennego i wiosennego?
11. jakiej kwoty pieniężnej potrzebuje powiat dla przywrócenia komunikacyi powiatowej i gminnej, oraz naprawy istniejących budowli wodnych, służących do ubezpieczenia brzegów lub zebezpieczenia przed wylewami (wałów, szluz, przepustów), wreszcie dla wykonania takich budowli nie cierpiących zwłoki, bez których z powodu zdziczenia łożysk rzecznych powstałego z powodzi, właściciele gruntów przyległych do rzek byliby narażeni na dalszą stratę ziemi.

Daty dotyczące szkód powinny obejmować tak grunta i budowle gminne jak i dworskie.

Co do punktu 8. zauważa się, że oszacowanie szkody w plonach rolnych przy zbożach na pozór nieuszkodzonych, na których jednak woda dłuższy czas stała, należy przeprowadzić w czasie dojrzewania ziarna, gdyż przy zbożach tych, których korzonki w skutek stagnującej dłuższy czas wody, odcięte były od wpływu powietrza i w ten sposób w części lub

zupełnie zgniły, ziarno już się nie wykształci, zatem nadzieja na zbiór ziarna zbóż takich, jakkolwiek po opadnięciu wody dobrze wyglądających, będzie tylko złudzeniem.

Gdyby tedy do terminu powyżej podanego Wydział powiatowy nie mógł szkody w plonach ocenić, z powodu że ziarno w okolicy tamtejszej później się wykształca, w takim razie należy przedłożyć dodatkowe sprawozdanie o szkodach w plonach rolnych najdalej do końca Lipca r. b.

Rozporządzenie niniejsze nie dotyka wcale okólnika tutejszego z dnia 26. Czerwca r. b. l. 31.491 dotyczącego dat o szkodach zrządzonych powodzią na drogach powiatowych i gminnych, dlatego też oczekujemy sprawozdania odnośnego w terminie, jaki naznaczyliśmy w tym okólniku.

Jak najrychlejsze przedłożenie wyczerpującego i z całą sumiennością opracowanego sprawozdania z datami żądanemi niniejszem rozporządzeniem jest w interesie ludności tamtejszego powiatu koniecznem, gdyż sprawozdanie to posłuży do ocenienia klęski i wymiaru pomocy tak kraju jak i państwa dla tamtejszego powiatu na cele w punkcie 9., 10. i 11. tego kwestyonarza podane.

Wykaz szkód

wyrządzonych powodzią w roku 1884.

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Ilość gmin i obszarów dworskich dotkniętych klęską powodzi	Liczba rodzin dotkniętych klęską	Liczba członków rodzin dotkniętych klęską	Obszar zalany gruntów włościańskich i dworskich w morgach	Szkody wyrządzone w budynkach i zakładach wodnych: Ilość	w budynkach i zakładach wodnych: wartość złr.	w zabranych gruntach: Ilość morgów	w zabranych gruntach: Wartość złr.	w zasypanych żwirem gruntach: Ilość morgów	w zasypanych żwirem gruntach: Szkoda złr.	w zniszczonych lub uszkodzonych budowlach wodnych złr.	w uszkodzonych komunikacyach powiatowych i gminnych złr.	w plonach złr.	Ogółem złr.	Uwagi:
1	Biała	36	1.032	4.377	3 364	93	5.080	94	47.000	140	48.204	44.779	12.251	90.361	247.675	
2	Bóbrka	19	808	4.266	4.538	—	—	—	—	—	—	—	1.890	63.289	65.179	
3	Bochnia	158	4.092	5.031	18.370	234	3.817	102	22.574	361	7.813	9.550	2.064	478.484	524.302	
4	Bohorodczany	37	766	3.948	2.471	—	—	19	1.855	—	—	—	543	7.675	10.073	
5	Brzesko	134	4.133	16.691	22 480	469	15.900	268	—	1.628	ogółem 88.436	24.896	28.462	992.969	1,150.663	
6	Brzozów	74	2.233	10.945	6.630	8	905	27	8.100	53	3.360	18	1.562	138.350	152.295	
7	Buczacz	6	—	—	988	—	—	—	—	—	—	—	—	44.300	44.300	wedle wykazu c. k. Starostwa.
8	Chrzanów	18	839	4.121	2.370	66	2.942	39	—	50	ogółem 21.505	5.400	—	117.147	146.994	
9	Dąbrowa	106	1.482	6.949	15.348	13	6.290	35	—	112	ogółem 7.750	2.000	—	618.544	634.584	
10	Dobromil	76	2.121	11.711	2.185	59	nie podano kwoty	135	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	20.711	nie wyszczególniono kwoty	80.379	
11	Dolina	27	64	nie podano	432	3	nie podano	nie podano	nie podano	14	3.400	—	3.300	„ „	19.754	
12	Drohobycz	80	7.560	22.446	22.914	8	1.940	59	2.503	—	—	5.875	5.338	311.980	327.636	
13	Gorlice	72	2.257	1.155	2.780	nie podano	41.340	239	nie podano	301	ogółem 25.705	4.450	6.181	61.000	138.676	
14	Grybów		nie podano cyfer				—	110	13.500	nie podano	nie podano	nie podano	19.282	200.000	232.782	
15	Jarosław	70	3.290	7 888	20.661	309	11.430	232	63.230	868	78.550	14.150	5.002	637.866	810.228	
16	Jasło	80	2.207	11.900	8.560	5	30.000	—	--	300	45.000	10.000	13.100	200.000	298.100	
17	Jaworów	71	2.130	16.211	4.671	—	—	56	4.540	—	—	—	16.548	21.795	42.883	
18	Kałusz	25	1.583	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	49.243	49.243	
19	Kolbuszowa	9	665	3.133	1.202	—	—	21	2.800	—	—	—	10.506	12.546	25.852	
20	Kraków miasto	—	32	—	229	—	—	1	600	—	--	5.000	—	—	15.271	
21	„ powiat	52	2.171	9.118	8.103	—	—	46	nie podano	41	ogółem 14.045	23.604	—	275.315	312.964	
22	Krosno	39	479	5.734	1.814	10	350	—	—	—	—	2.246	2.721	55.401	60.718	
23	Limanowa	28	553	2.213	942	11	380	—	—	—	—	—	14.999	7.620	22.999	
24	Lisko	29	609	1.880	1.374	—	—	—	—	—	—	—	5.467	15.254	20.721	
25	Łańcut	52	4.271	16.123	12.231	8	180	256	38.400	157	5.300	—	10.520	300.902	355.302	
26	Mielec	144	7.611	22.691	27.725	1	6.000	221	45.800	208	19.550	22.300	6.811	560.893	661.354	
27	Mościska	54	1.774	8.830	6.400	1	100	30	3.000	10	1.000	3.940	3.828	103.410	115.278	
28	Myślenice	41	3.149	14.110	2.052	27	10.130	292	31.180	350	11.982	6.300	36.477	34.872	130.941	
29	Nadwórna	17	nie podano	nie podano	395	1	500	—	—	107	4.342	6.841	5.641	500	17.824	
30	Nisko	30	—	5.730	12.000	13	100	40	8.000	80	12.000	200	701	130.000	151.001	
31	Nowy-Targ	25	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	11.904	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	nie podano	17.180	22.759	51.843	
32	Pilzno	60	2.811	15.533	5.489	84	4.000	144	28.050	135	17.880	1.200	3.800	268.825	323.755	
33	Podhajce	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.080	10.000	13.080	
34	Przemyśl	63	3.465	16.622	47.134	82	8.000	—	—	36	7.200	—	12.184	822.010	849.394	
35	Rawa	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.377	23.918	25.295	
36	Rohatyn	17	688	3.579	3.608	86	2.520	—	—	—	—	—	4.215	91.830	98.565	
37	Ropczyce	64	1.420	7.376	7.139	47	4.350	56	—	15	14.000	14.000	29.501	129.478	191.329	
38	Rudki	24	656	3.235	16.170	193	8.980	—	—	—	—	—	11.533	200.000	220.523	
39	Rzeszów	86	2.031	9.540	8.478	1	200	131	32.104	99	13.500	25.082	9·191	216.779	296.856	
40	Sambor	72	6.849	29.980	6.065	68	1.110	235	52.600	—	—	5.100	16.860	157.185	232.855	
41	Sanok	30	1.306	5.840	2.105	12	410	14	1.775	19	3.000	250	5.217	40.000	50.652	
42	Nowy-Sącz	56	433	1.320	1.999	21	1.190	180	26.500	247	20.445	4.500	15.010	44.886	112.531	
43	Stanisławów	47	2.207	2.664	5.927	140	8.035	77	9.360	66	6.660	12.350	6.241	97.423	140.069	
44	Staremiasto	46	2.240	8.960	2.022	10	3.470	423	nie podano	390	ogółem 33.369	11.110	12.939	30.491	91.379	
45	Stryj	39	1.129	5.085	6.016	53	3.980	193	15.880	1.869	17.705	270	7.551	33.670	119.826	w tej sumie szkód mieści się kwota 74.355 złr. niewyszczególnionych szkód na obszarach dworskich.
46	Tarnobrzeg	58	1.682	7.479	16.587	442	3.465	30	9.000	—	—	60.000	5.756	467.241	545.462	
47	Tarnów	54	1.016	5.064	8.095	257	5.790	363	60.247	525	30.830	30.570	6.010	287.476	420.923	
48	Tłumacz	36	2.905	21.401	5.205	—	—	6	1.950	2	200	1.100	1.270	144.077	148.597	
49	Turka	23	—	1.005	843	—	—	11	960	—	—	—	1.319	7.617	9.896	
50	Wadowice	81	1.019	4.027	7.159	497	19.250	137	44.575	378	69.648	39.440	4.657	554.370	731.940	
51	Wieliczka	51	1.205	6.741	4.221	87	2.122	38	nie podano	106	ogółem 27.766	10.170	7.720	238.775	286.553	
52	Żydaczów	84	3.861	19.386	23.383	120	5.630	95	nie podano	332	ogółem 19.640	950	9.024	328.872	364.116	
53	Żywiec	42	774	4.145	69	2	330	242	36.275	1	105	4.850	9.042	4.158	54.760	
	Ogółem	2.669	95.608	396.183	391.943	3.541	232.120	4.697	612.358	9.000	679.890		434.582		12,246.170	do sumy szkód w komunikacyach należy jeszcze dodać szkody w powiecie Brzeżańskim i Kołomyjskim 2.874 złr. w. a.

Zestawienie

kwot zażądanych przez powiaty dotknięte powodzią na dokonanie zasiewów, oraz zaliczek przyznanych z funduszów państwowych poszczególnym powiatom na zasiewy ozime.

Licz. porz.	Nazwa powiatu	Kwota zażądana na zasiew przez Wydział powiatowy zł.	Kwota zażądana na zasiew przez c. k. Starostwo zł.	Zaliczka przyznana na zasiewy ozime zł.	Uwaga
1	Biała	16.341	—	10.000	
2	Bóbrka	7.950	7.950	4.000	
3	Bochnia	43.892	35.000	18.000	
4	Brzesko	90.620	93.612	40.000	
5	Brzozów	11.695	2.505	1.500	
6	Buczacz	—	1.700	600	
7	Chrzanów	18 843	3.150	4.800	
8	Dąbrowa	46.321	27.789	14.000	
9	Dobromil	1.400	—	—	
10	Drohobycz	20.000	731	1.000	
11	Gorlice	3.310	—	—	
12	Jarosław	106.482	32.780	15.000	
13	Jasło	20.000	7.550	4.000	
14	Kolbuszowa	6.900	6.438	1.000	
15	Kraków (powiat)	30.000	22.050	12.000	
16	Łańcut	23.000	35.850	9.000	
17	Mielec	38.894	18.726	11.000	
18	Myślenice	5.100	—	—	
19	Nisko	6.000	—	decyzyę odroczono	
20	Pilzno	43.844	43.844	18.000	
21	Przemyśl	36.211	12.269	12 000	
22	Rohatyn	6.800	4.800	2.000	
23	Ropczyce	3.000	4.420	2.000	
24	Rudki	10.000	5.558	2.000	
25	Rzeszów	34.051	3.920	2.000	
26	Sambor	3.350	4.440	2.000	
27	Sanok	12.000	3.079	1.800	
28	Nowy Sącz	2.190	—	—	
29	Stanisławów	11.384	43.225	6.000	
30	Staremiasto	6.410	—	2.000	
31	Stryj	4.930	4.757	2.000	
32	Tarnobrzeg	18.800	15.827	8.000	
33	Tarnów	37.721	5.245	3.000	
34	Tłumacz	5.000	2 000	1.000	
35	Wadowice	56.500	36.514	20.000	
36	Wieliczka	22.458	11 800	17.000	
37	Żydaczów	4.000	3.820	2.600	Z tego 600 zł. dla gminy Rozwadów zniszczonej pożarem.
	Ogółem	815.397	501.349	249.300	

Odpis reskryptu Wydziału krajowego z dnia 11. Sierpnia 1884. l. 42.857/84 wystosowanego do P. T. Prezesów Rad powiatowych.

Wedle odezwy tutejszego Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 13. Sierpnia r. b. l. 7.722/pr. raczył Najjaśniejszy Pan wydać dołączone ./· rozporządzenie z dnia 28. Lipca r. b. dz. u. p. Nr. 130, które oprócz zapomogi w wysokości 440.000 zł. w. a. przyznaje dla okolic kraju naszego dotkniętych powodzią zaliczkę bezprocentową na zakupno potrzebnego nasienia na zasiewy ozime, zwrotną w sześciu ratach rocznych, począwszy od 1. Stycznia 1886., w wysokości 300.000 zł. w. a.

Ponieważ Wydział krajowy przyjął porękę za zwrot całej powyższej zaliczki a powołane rozporządzenie cesarskie przyznaje funduszowi krajowemu prawo zabezpieczenia zaliczek udzielonych poszczególnym gospodarzom wiejskim w księgach hipotecznych, przeto zaliczki te udzielane będą powiatom za zgodą Wydziału krajowego, a w obrębie powiatu pojedyńczym gospodarzom za zgodą ustanowionych przez Wydział krajowy delegatów.

Rozdaniem zaliczek w powiatach zajmą się c. k. Starostowie w porozumieniu z Wydziałami powiatowymi i z przybraniem dwóch mężów zaufania z miejscowymi stosunkami w pojedyńczych gminach dokładnie obznajomionymi, niemniej przy udziale i za zgodą delegata Wydziału krajowego a to po poprzedniem dokładnem zbadaniu tak rzeczywistej potrzeby żądanej zaliczki, jak i bezpieczeństwa jej zwrotu.

Wydział krajowy ma tedy zaszczyt upraszać Wielmożnego Pana, ażebyś raczył wziąć udział w czynności rozdziału zaliczek przyznanych dla tamtejszego powiatu na zakupno nasion dla obsiewu pól jesiennego między poszczególnych gospodarzy jako delegat Wydziału krajowego.

Bliższe szczegóły odnoszące się do postępowania przy udzielaniu i zabezpieczeniu zwrotu zaliczek, jak i wysokości zaliczek przyznanych powiatom, zawiera dołączony ·/. okólnik c. k. Prezydyum Namiestnictwa, wydany do 28 Starostw wraz z formularzami skryptu dłużnego, oświadczenia zezwalającego na intabulacyę prawa zastawu dla pożyczonej kwoty i protokołu obejmującego zestawienie udzielonych zaliczek w pojedyńczych gminach.

Z uwagi, że fundusz krajowy przyjął gwarancyą za punktualny zwrot całej zaliczki 300.000 zł. w. a., zechce Wielmożny Pan przy rozdziale zaliczek baczyć na to, aby zaliczki były udzielane takim gospodarzom, którzy pomocy rzeczywiście potrzebują, oraz będą w stanie kwotę pożyczoną zwrócić, w takich zaś wypadkach, gdzie zachodzi obawa, że dzisiejszy właściciel do terminu zwrotu ostatniej raty, t. j. 1. Stycznia 1891. r., nie utrzyma się w posiadaniu gospodarstwa, zechce Wielmożny Pan zażądać oświadczenia zezwalającego na intabulacyą prawa zastawu na rzecz funduszu krajowego dla wypożyczonej kwoty w stanie biernym realności.

Ponieważ wedle §. 5. powołanego rozporządzenia cesarskiego wszelkie dokumenta, podania i protokoły wolne są od opłaty stempli i należytości, przeto dla uniknięcia kosztów notaryalnych zechce Wielmożny Pan przestrzegać, ażeby wspomnione deklaracye były w c. k. Sądzie powiatowym legalizowane.

Gdybyś Wielmożny Pan dla chwilowej przeszkody nie mógł brać udziału w dotyczących czynnościach jako delegat Wydziału krajowego, w takim razie upoważnia Wydział krajowy Wielmożnego Pana do zastąpienia się przez Wgo zastępcę Prezesa Rady powiatowej.

Alegat 7. do LW. 39.865/84.

Odpis okólnika c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 15. Sierpnia 1884. l. 7.677 do Pana Starosty:

1. w Bóbrce, 2. Bochni, 3. Brzesku, 4. Brzozowie, 5. Chrzanowie, 6. Dąbrowie, 7. Jarosławiu 8. Jaśle, 9. Kolbuszowie, 10. Krakowie, 11. Łańcucie, 12. Mielcu, 13. Pilźnie, 14. Przemyślu, 15. Rohatynie, 16. Ropczycach, 17. Rudkach, 18. Rzeszowie, 19. Samborze, 20. Sanoku, 21. Stanisławowie, 22. Stryju, 23. Tarnobrzegu, 24. Tarnowie, 25. Tłumaczu, 26. Wadowicach, 27. Wieliczce, 28. Żydaczowie.

W załatwieniu relacyi Pana c. k. Starosty z dnia . . Lipca 1884 l. . . . przyznaję w porozumieniu z Wydziałem krajowym, na podstawie §. 3. rozporządzenia Cesarskiego z dnia 28. Lipca b. r. dz. u. p. Nr. 130. dla gospodarzy wiejskich tamtejszego powiatu, dotkniętych tegoroczną powodzią i potrzebujących z tej przyczyny pomocy, na zakupno nasion na zasiewy jesienne bezprocentową zaliczkę w kwocie . . zł. w. a.*), zwrotną w sześciu równych ratach rocznych, począwszy od 1. Stycznia 1886. r. i równocześnie udaję się do c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu o zaasygnowanie tej kwoty w tamtejszym c. k. urzędzie podatkowym, gdzie ją Pan Starosta podejmiesz za kwitem urzędowym. Wobec tego, że Wydział krajowy imieniem funduszu krajowego przyjął porękę za całą powołanem rozporządzeniem Cesarskiem przyznaną tutejszemu krajowi zaliczkę zwrotną w kwocie 300.000 zł. w. a., z uwagi na dalszą okoliczność, że funduszowi krajowemu przyznano w §. 5. powołanego Najwyższego rozporządzenia prawo tabularnego zabezpieczenia zaliczek udzielonych pojedyńczym gospodarzom wiejskim — ma rozdział przyznanej niniejszem zaliczki odbyć się nietylko w obecności członka tamtejszej Reprezentacyi powiatowej, jakoteż dwóch przez Pana Starostę w porozumieniu z tą Reprezentacyą powołanych mężów zaufania, obznajomionych dokładnie z miejscowemi stosunkami w pojedyńczych gminach, lecz także w obecności i za zgodą delegata Wydziału krajowego, którego nazwisko zostanie Panu Staroście podane przez tamtejszy Wydział powiatowy. Aby uzyskać zupełną pewność co do rzeczywistej potrzeby tej pomocy dla pojedyńczych gospodarzy wiejskich, jakoteż co do gwarancyi zwrotu rozdzielić się mających zaliczek, zechce Pan Starosta spólnie z powyżej wspomnianym członkiem Reprezentacyi powiatowej i delegatem Wydziału krajowego jak najściślej zbadać ponownie, w których gminach tamtejszego powiatu zachodzi potrzeba udzielania wspomnianych zaliczek.

Następnie należy przy współudziale dwóch mężów zaufania, z stosunkami miejscowemi dobrze obznajomionymi przystąpić do rozdzielenia zaliczek w pojedyńczych gminach, przyczem tak delegat Wydziału krajowego, jakoteż członek Reprezentacyi powiatowej mają być obecni.

Jeszcze raz podnieść muszę, że przyznanie zaliczek należy ograniczyć na ścisłą i nieodzowną potrzeb i mieć należyty wzgląd na to, ażeby zaliczki te nie zostały zmarnowane lub na inny cel użyte. Wypłata tej zaliczki przez Pana Starostę, w obecności powyżej wspomnianych mężów zaufania, członka tamtejszej Reprezentacyi powiatowej, jakoteż i delegata Wydziału krajowego, ma nastąpić na podstawie nieostemplowanego „Skryptu dłużnego“ na które to skrypta dołączam stosowną ilość drukowanych blankietów. Gdyby delegat Wydziału krajowego tego

*) Zaliczki dla każdego powiatu przyznane, są wymienione na 2. stronicy.

zażądał, powinien dotyczący gospodarz wiejski, chcący podjąć zaliczkę, wystawić także „oświadczenie“, zeznane według załączonego wzoru, w którem zezwala na intabulacyę prawa zastawu na rzecz funduszu krajowego dla wypożyczonej kwoty w stanie biernym swojej realności. Legalizacya podpisu zaciągającego pożyczkę na tem „oświadczeniu“ może dla uniknięcia kosztów notaryalnych nastąpić w c. k. Sądzie powiatowym i nie podlega opłacie stemplów i innych należytości. Przy akcie rozdzielania zaliczek ma być w dwóch egzemplarzach według dołączonego wzoru spisanym i przez wszystkich członków komisyi podpisanym protokół z czynności rozdania zaliczek, a to według pojedyńczych gmin. Należycie wypełnione skrypta ewentualnie oświadczenia, niemniej spisane in duplo protokoły, o których wyżej mowa, zechce Pan Starosta, po rozdaniu zaliczek, przedłożyć mi do 14 dni. Zwracam wreszcie uwagę Pana Starosty na to, iż jakkolwiek niniejsza zaliczka przeznaczona jest na zasiewy jesienne b. r., to jednakowoż miarę zużycia przyznanej kwoty dadzą stosunki miejscowe. Jeżeli zatem w której okolicy gospodarstwo rolne tak jest urządzone, że wymaga większego nakładu na zasiewy wiosenne jak na jesienne, natenczas należy na to przy rozdawaniu zaliczek należyty mieć wzgląd, nie spuszczać z oka zasiewów jarych i nie rozdzielać już i obecnie zbędnych kwot, lecz zostawić je na zasiewy wiosenne 1885. Muszę tu jeszcze raz zaznaczyć, że nieoględne rozdawanie zaliczek na zasiewy jesienne może gospodarzy dotkniętych powodzią narazić na niepowetowane straty, gdyż fundusze przeznaczone na zasiewy wiosenne będą o wiele mniejsze, jak kwota przyznana na zasiewy ozime. O uskutecznionym rozdziale zaliczek zdasz mi Pan Starosta co rychlej a najdalej do 5. Września sprawę, wykażesz mi kwotę, jaką rozdzieliłeś a jaka niezużytą pozostała, a oraz doniesiesz mi na podstawie dat zebranych przy rozdawaniu zaliczek, wiele powiat tamtejszy będzie potrzebywał na zasiewy jare. Gdyby asygnowana obecnie kwota miała okazać się za szczupłą, natenczas przedłoży mi Pan Starosta w porozumieniu z Wydziałem powiatowym należycie umotywowany wniosek na przyznanie dalszej na ten cel potrzebnej kwoty. Zawsze atoli należy mieć na względzie, że pozostałe jeszcze do dyspozycyi fundusze są stosunkowo bardzo małe, i przeznaczone do niesienia pomocy w okolicach kraju najbardziej powodzią tegoroczną dotkniętych — a więc nie mogą być uszczuplane datkami dla okolic, gdzie bez takiego wsparcia szczególnie wobec dostarczonej już pomocy, obyć się można. Czy w porozumieniu z Reprezentacyą powiatową nie należałoby ułatwić gospodarzom wiejskim obdzielonym zaliczką, zakupna zdrowego ziarna na zasiew jesienny b. r. — pozostawiam ocenieniu Pana Starosty.

D. j. w.

Zaliczki przyznane powiatom:

1. Bóbrka	4.000	zł.	15. Rohatyn	2.000	zł.
2. Bochnia	18.000	„	16. Ropczyce	2.000	„
3. Brzesko	40.000	„	17. Rudki	2.000	„
4. Brzozów	1.500	„	18. Rzeszów	2.000	„
5. Chrzanów	1.800	„	19. Sambor	2.000	„
6. Dąbrowa	14.000	„	20. Sanok	1.800	„
7. Jarosław	15.000	„	21. Stanisławów	6.000	„
8. Jasło	4.000	„	22. Stryj	2.000	„
9. Kolbuszowa	1.000	„	23. Tarnobrzeg	8.000	„
10. Kraków	12.000	„	24. Tarnów	3.000	„
11. Łańcut	9.000	„	25. Tłumacz	1.000	„
12. Mielec	11.000	„	26. Wadowice	20.000	„
13. Pilzno	18.000	„	27. Wieliczka	7.000	„
14. Przemyśl	7.000	„	28. Żydaczów	2.000	„

Skrypt dłużny.

Niżej podpisany zeznaję niniejszem, iż w myśl cesarskiego rozporządzenia z d. 28. Lipca 1884. L. 130. Dz. u. p. otrzymałem do rąk własnych tytułem pożyczki bezprocentowej na zakupno ziarna na zasiew gotówką kwotę *) . . . . od Wysokiego Skarbu.

Obowiązuję się przeto niniejszem otrzymaną kwotę **) . . . . zwrócić Wysokiemu Skarbowi do c. k. Urzędu podatkowego . . . . w sześciu równych ratach rocznych, z których pierwsza w dniu 1. Stycznia 1886. przypada, a to pod rygorem egzekucyi politycznej, której się niniejszem wyraźnie poddaję.

W dowód czego niniejszy skrypt dłużny własnoręcznie podpisuję w obec świadków.

Dan w . . . . dnia . . . .

Jako świadek.

Jako świadek.

Podpis własnoręczny pożyczającego, lub znak własnoręcznie przez nieumiejącego pisać dłużnika położony. ***)

*) kwotę wymienić należy liczbami i słowami.

**) słowami.

***) Jeżeli pożyczający nie umie pisać, jeden ze świadków musi umieścić podpis pożyczającego i podpisać, że to uczynił.

Oświadczenie.

Według zeznanego równocześnie skryptu dłużnego z dnia . . . . otrzymał niżej podpisany tytułem pożyczki bezprocentowej na zakupno ziarna na zasiewy w myśl cesarskiego rozporządzenia z 28. Lipca 1884. Dz. u. p. Nr. 130. gotówką kwotę *) . . . . od Wysokiego Skarbu.

Gdy fundusz krajowy przyjął w obec Wysokiego Skarbu poręką za wszelkie z pieniędzy na ten cel przeznaczonych wypożyczone kwoty, tedy celem zabezpieczenia funduszu krajowego od możliwej szkody z tej poręki dlań wyniknąć mogącej, zezwalam niniejszem, aby **) . . . . prawo zastawu dla tej poręczonej kwoty . . . . w stanie biernym gospodarstwa (realności) pod l. k. . . . . w . . . . położonego l. wykazu hipotecznego gminy katastral. . . . . objętego, na rzecz funduszu krajowego zostało zaintabulowanem. W dowód czego mój własnoręczny podpis.

Dan w . . . . dnia . . . .

Podpis lub znak zeznającego ***)

*) kwotę wymienić liczbami i słowami.

**) w gminach, w których księgi gruntowe dotąd nie istnieją, należy w tem miejscu dodać ustęp, „w razie zaprowadzenia ksiąg gruntowych w gminie . . . . przed zupełnem zwróceniem powyższej zaliczki“.

***) podpis wymaga legalizacyi.

Alegat 10. do LW. kr. 39.865/84.

Powiat . . . . Gmina . . . .

Protokół

spisany dnia . . . . 1884 roku w . . . . z powodu rozdania bezprocentowych zaliczek zwrotnych, przyznanych na zakupno ziarna na zasiewy jesienne 1884., na podstawie §. 3. Cesarskiego rozporządzenia z 28. Lipca 1884. Dz. u. p. Nr. 130. następującym gospodarzom wiejskim:

N. N. otrzymał kwotę . . . .

N. N. „ „ . . . .

(wymienić pojedyńczo wszystkich) obdzielonych w tej gminie zaliczkami zwrotnemi — i podać przy każdem nazwisku obdzielonego kwotę, którą tytułem zaliczki na powyższy cel otrzymał).

Ogółem wypłacono w obecności niżej podpisanych w gminie . . . . kwotę . . . .

1) Podpis delegata Wydziału krajowego.

2) Podpis c. k. Starosty
(ewentualnie delegowanego przezeń
c. k. urzędnika Starostwa).

3) Podpis członka Reprezentacyi powiatowej.

4) } Podpisy 2 mężów zaufania.
5) }

Alegat 11. do LW. kr. 39.865/84.

Wykaz

zapomóg rozdanych przez c. k. Rząd do dnia 13. Sierpnia 1884.

Liczba porządk.	Nazwa powiatu	Kwota udzielona na żywność	na zasiew	na roboty publiczne	Razem
1	Biała	600	—	—	600
2	Bóbrka	300	—	—	300
3	Bochnia	1.900	4.200	4.000	10.100
4	Brzesko	2.600	2.700	8.000	13.300
5	Brzozów	200	—	300	500
6	Chrzanów	100	2.600	—	2.700
7	Dąbrowa	2.000	2.000	8.000	12.000
8	Dobromil	550	1.000	2.000	3.550
9	Dolina	500	—	—	500
10	Jarosław	1.300	5.000	2.000	8.300
11	Jasło	300	1.000	2.000	3.300
12	Kraków	2.000	6.000	10.000	18.000
13	Łańcut	1.000	1.000	6.000	8.000
14	Mielec	—	3.000	8.600	11.600
15	Mościska	100	—	1.000	1.100
16	Nisko	—	1.000	2.500	3.500
17	Nowy Targ	100	—	—	100
18	Pilzno	1.100	—	—	1.100
19	Przemyśl	3.300	—	3.000	6.300
20	Rohatyn	1.210	2.000	—	3.210
21	Ropczyce	600	200	400	1.200
22	Rudki	300	—	—	300
23	Sanok	500	—	—	500
24	Stanisławów	1.300	—	6.000	7.300
25	Stryj	600	1.000	1.000	2.600
26	Tarnobrzeg	1.000	3.000	15.000	19.000
27	Tarnów	1.000	1.300	3.600	5.900
28	Wadowice	500	2.000	—	2.500
29	Wieliczka	1.000	1.600	3.000	5.600
30	Żydaczów	—	—	1.500	1.500
31	Żywiec	400	600	—	1.000
	Ogółem	26.360	41.200	87.900	155.460

Zestawienie

kwot zażądanych przez powiaty dotknięte klęską powodzi na wyżywienie ludności, przezimowanie inwentarza, oraz na naprawę dróg gminnych i wykonanie nagłych budowli ochronnych.

Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Kwota zażądana na wyżywienie ludności i przezimowanie inwentarza	Kwota potrzebna na naprawę dróg powiatowych, gminnych i wykonanie nagłych budowli ochronnych	Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Kwota zażądana na wyżywienie ludności i przezimowanie inwentarza	Kwota potrzebna na naprawę dróg powiatowych, gminnych i wykonanie nagłych budowli ochronnych
1	Biała . . .	33.213	66.422	27	Mościska . .	25.000	13.828
2	Bóbrka . .	2.800	1.890	28	Myślenice . .	16.675	39.612
3	Bochnia . .	350.000	2.064	29	Nadwórna . .	—	11.463
4	Bohorodczany	—	200	30	Nisko . . .	50.000	30.700
5	Brzesko . .	47.786	38.586	31	Nowy Sącz .	11.130	26.380
6	Brzeżany . .	—	1.441	32	Nowy Targ .	—	17.180
7	Brzozów . .	27.420	11.562	33	Pilzno . . .	86.928	3.800
8	Buczacz . .	—	6.000	34	Podhajce . .	—	2.694
9	Chrzanów .	49.799	30.751	35	Przemyśl . .	72.661	12.184
10	Dąbrowa . .	74.100	22.000	36	Rawa . . .	—	1.377
11	Dobromil . .	20.000	21.711	37	Rohatyn . .	23.907	4.215
12	Dolina . . .	—	25.300	38	Ropczyce . .	36.000	56.501
13	Drohobycz .	100.000	5.338	39	Rudki . . .	140.000	11.533
14	Gorlice . .	10.280	16.251	40	Rzeszów . .	74.328	9.191
15	Grybów . .	40.000	12.000	41	Sambor . .	5.324	21.000
16	Jarosław . .	296.463	6.280	42	Sanok . . .	24.000	35.217
17	Jasło . . .	50.000	13.100	43	Stanisławów .	21.780	27.241
18	Jaworów . .	14 000	1.000	44	Stare miasto .	9.594	12.970
19	Kolbuszowa .	2.800	3.172	45	Stryj . . .	21.810	7.381
20	Kolomya . .	—	1.433	46	Tarnobrzeg .	90.000	55.756
21	Kraków . .	30.000	30.000	47	Tarnów . .	63.622	34.430
22	Krosno . .	—	12.700	48	Tłumacz . .	21.000	1.270
23	Łańcut . . .	37.000	10 520	49	Wadowice .	192.000	49.220
24	Limanowa .	—	14.999	50	Wieliczka . .	51.692	17.290
25	Lisko . .	—	5.467	51	Żydaczów . .	1.000	103.000
26	Mielec . . .	101.170	89.950	52	Żywiec . . .	5.000	13.100
					Ogółem .	2,332.282	1,068.670

Przedłożenie Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zaciągnięciu pożyczki w sumie 3,500.000 zł. w. a. na budowle ochronne, regulacyjne i górskie na rzekach.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

W celu wykonania potrzebnych w skutek powodzi w r. 1884 budowli ochronnych, regulacyjnych i górskich na rzekach, może Wydział krajowy zaciągnąć pod jak najkorzystniejszymi warunkami pożyczkę krajową do wysokości 3,500.000 zł. w. a. w gotówce.

§. 2.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi skarbu i spraw wewnętrznych.

Alegat 14. do LW. kr. 39.865/84.

Przedłożenie Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zaciągnięciu pożyczki 200.000 zł. w. a. na wspomożenie potrzebujących wsparcia gospodarzy wiejskich dotkniętych powodzią w r. 1884.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Na wspomożenie gospodarzy wiejskich dotkniętych powodzią w r. 1884. upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki pod jak najkorzystniejszymi warunkami do wysokości 200.000 zł. w. a. w gotówce.

§. 2.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi skarbu i spraw wewnętrznych.